

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 8 (651)

MOKSLININKO POZICIJA

KAS VERČIA MOKSLININKUS PATYČIŲ OBJEKTAIS?

Prof. Jonas Grigas

Mokslininkų ir medikų įžeidinėjimas žiniasklaidoje ir socialiniuose tinkluose tapo rimta ir vis didėjančia problema pasaulyje. Antai „Pew Research Center“ skelbia, kad keturi iš 10 amerikiečių mokslininkų ir medikų yra įžeidinėjami žiniasklaidoje. 62 proc. jų mano, kad tai yra rimta problema. Mokslininkai ir medikai, kurie tiria įrodymais pagrįstą klimato kaitą, naujų technologijų keliamą riziką ar vakcinų saugumą, taip pat psichiatrai, yra ypač puolami. Žiniasklaidoje

įžeidinėjamas ir mūsų sveikatos apsaugos ministras, nors jis dorai ir garbingai dirba! Įžeidinėjami ir kiti medikai.

Remdamasis pasaulio mokslininkų tyrimais ir savo profesinėmis žiniomis apie mikrobangų spinduliuotę, seniai pasisakau spaudoje apie nejonizuojančios spinduliuotės keliamą riziką žmonių sveikatai ir aplinkai, siūlau mažinti šios spinduliuotės leistinas taršos normas, nes verslininkai ir nekompetentingi valdininkai daro priešingai. Ypač dabar, kai ruošiamasi diegti 5G ryšį, statyti tokią spinduliuotę skleidžiančias antenas ir smarkiai padidinti elektromagnetinę taršą. Tačiau iš telekomunikacinių bendrovių, verslo ir žiniasklaidos (LRT, „15 min“ ir kt.) sulaukiu grasinimų ir įžeidinėjimų. Kad ir kaip būtų keista, jų pasitaiko net iš mokslinius laipsnius turinčių asmenų. Gal dėl nekompetencijos, gal dėl asmeninių interesų... Bet, jei bent dalis skaitytojų iš mūsų sužino kai ką daugiau apie pasaulį, tai yra svarbiau nei įžeidinėjimai.

Kodėl mokslininkai ir medikai yra įžeidinėjami? Tai sudėtingas klausimas, į kurį nelengva vienareikšmiškai atsakyti. Pirmiausia, dėl sparčios technologijų plėtros ir krizių visuomenė yra suerzinta, o mokslas neturi vienareikšmių atsakymų į visus klausimus. Todėl savanaukiškais paskatomis besivadovaujantis verslas stengiasi iš to pasipelnėti. Pavyzdžiui, ne kiekvienas yra patenkintas standartinė sveikatos apsauga. Nepaisant fantastiškai pagerėjusios ligų diagnostikos,

mokslas dar ne visas problemas yra išsprendęs, todėl pacientai, kurie nusivylę gydymu, visiškai suprantama, yra prislėgti.

Yra didelė atskirtis tarp viešosios nuomonės ir mokslo: dėl nejonizuojančios elektromagnetinės spinduliuotės poveikio, vakcinų saugumo, klimato kaitos, evoliucijos, protinių ligų gydymo ir kt. Mokslo žinios skelbiamos plačiai visuomenei sunkiai prieinamuose mokslo žurnaluose, kurių dauguma net nežino. Todėl stebime visuomenės nepasitikėjimą mokslininkais ir bandymus informacijos ieškoti nemoksliniuose šaltiniuose. Dėl jų įtakos plinta antimokslinės rašliavos srautai. Lietuvos žiniasklaidoje vos ne kasdien skaitome Palmiros nesąmones apie mokslo seniai paneigtus horoskopus, o ne mokslininkų pasisakymus apie ateities prognozes.

Bet vien tai, kad ne visada pasitikima mokslinė informacija, dar nereiškia, kad įžeidinėjimai yra produktyvūs, naudingi visuomenei arba kitaip pateisinami. Įžeidinėjimai žiniasklaidoje yra nepriimtini ir neturi būti toleruojami. Mokslininkai ir medikai turėtų jaustis saugiai. Jie turi būti laisvi gyventi pagal visuotinai priimtinas moralines nuostatas, ir vadovautis įrodymais pagrįstu mokslu ir sveikatos apsauga. Kas padeda tai įgyvendinti? Laikymasis garbingų principų, sąžiningas elgesys ir dėkingumas žinias kuriantiems mokslininkams ir nenuilstamai dirbantiems medikams. *Parengta pagal www.pozicija.org*

LIETUVOS MOKSLO TARYBOS PRANEŠIMAS

Lietuvos mokslininkai pateikė 78 paraiškias dėl valstybei svarbių sprendimų COVID-19 padariniams mažinti. Jie aktyviai atsiliepė į Lietuvos mokslo tarybos (LMT) kvietimą teikti paraiškias trumpalaikiams taikomiesiems moksliniams tyrimams, kurie prisidėtų, ieškant sprendimų dėl COVID-19 pandemijos padarinių mažinimo. Valstybės valdymo, viešojo ir privataus sektorių institucijoms moksliniais tyrimais grįstas išvadas ir rekomendacijas yra pasirengusios pateikti net 78 šalies tyrėjų grupės.

Per itin trumpą laiką net 442 tyrėjai iš 16 universitetų, institutų, mokslo ir medicinos centrų susibūrė į grupes ir pasiūlė mokslinių tyrimų, galinčių padėti įveikti COVID-19 pandemijos sukeltą krizę, idėjas. Vilniaus

universitetas pateikė 20, Kauno technologijos universitetas – 15, Vilniaus Gedimino technikos universitetas – 9, Vytauto Didžiojo universitetas – 7, Mykolo Romerio universitetas ir Lietuvos sveikatos mokslų universitetas – po 6 projektų paraiškias. Bent 22 projektai planuojami vykdyti kartu su partneriais – kitomis moksliniais tyrimus vykdančiomis institucijomis, viešojo ir privataus sektorių įstaigomis. Mokslininkų grupėse planuoja dirbti net 57 doktorantai.

Iš viso gautos 48 humanitarinių ir socialinių bei 30 gamtos, technologijos, medicinos ir sveikatos, žemės ūkio sričių paraiškų, iš kurių net 20 yra tarpdalykinės, integruojančios HS ir NTMA sričių mokslinius tyrimus. Daugiausia pateikta vadybos, ekonomikos, psicholo-

gijos, visuomenės sveikatos ir medicinos projektų.

Bendra projektams įgyvendinti prašoma lėšų suma – 5,7 mln. eurų, vidutinė projekto vertė – apie 75 tūkst. eurų. „Projektams įgyvendinti prašoma suma gerokai viršija konkursui numatytas lėšas, todėl jau dabar teks ieškoti išeičių, kad kuo daugiau kokybiškų projektų būtų finansuojama. Vienas galimų scenarijų yra siūlyti rezultatais suinteresuotoms institucijoms finansuoti projektus tiesiogiai“, – sako LMT pirmininkas prof. Romas Baronas. Paraiškų ekspertinio vertinimo rezultatus LMT planuoja skelbti gegužės mėnesio antroje pusėje. Trumpalaikiai taikomieji moksliniai tyrimai sprendimams dėl COVID-19 padarinių yra finansuojami valstybės biudžeto lėšomis.

VDU ŽŪA profesorė Vilma Atkočiūnienė

ŠIAME NUMERYJE

Mokslininko pozicija. Kas svarbiau: greitas pelnas šiandien ar žmonijos sveikata? ● 1 p.

Strateginis agrarinio sektoriaus vaidmuo ● 2, 8 p.

Mokslininkų pagalba valstybės institucijoms pandemijos akivaizdoje ● 3 p.

Lietuvos Respublikos Seimo pranešimai ● 3, 8 p.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pranešimai ● 5 p.

Ūkio aktualijos ● 5 p.

Dr. Aldonos Vasiliauskienės veiklos apžvalga ● 6, 7 p.

Psichologo patarimai ● 7, 9 p.

Naujų knygų lentynoje ● 9 p.

Apie karantiną – su šypsena ● 11 p.

Planuojami mokslo renginiai ● 12 p.

Gyventojų saugumą padidintų vietinės maisto tiekimo sistemos

Prof. Vilma Atkočiūnienė

Pasaulį apėmus koronaviruso pandemijai, kaip niekada anksčiau tapo aišku, kad svarbu nepritrūkti vietinių maisto produktų. To garantas būtų šalies regionuose sukurtos ir aktyviai veikiančios vietos maisto sistemos. Vis dėlto šalies prekybos centruose, viešojo maitinimo įstaigose, turgavietėse ir gyventojų namuose šiuo metu dominuoja įvežtiniai maisto produktai. Net tokie tradiciniai, kaip svogūnai ar česnakai.

Įvežtinė net ekologiška produkcija

Vartotojai ypač stokoja biologiškai vertingų sezoninių vaisių ir daržovių. Įvežama daug, tačiau vyrauja mažos biologinės vertės, perdirbti, chemiškai apdoroti maisto produktai. Net dalis ekologiškos produkcijos, suvartojamos Lietuvoje, yra įvežtinė. Gyventojai kasdien perka didžiulius maisto kiekius, kurių dalį vėliau išmeta. Tai rodo, kad nevietiniai produktai teikia mažą naudą vietos ekonomikai, neatsižvelgia aplinkos ir nėra palankūs žmonių sveikatai. Iš kitų šalių atvežtų produktų „nukeliauti kilometrai“ neišvengiamai didina oro taršą, anglies dvideginio išmetimą į atmosferą.

Susiformavusi gyventojų maisto produktų pirkimo ir vartojimo priklausomybė nuo įvežtinių, produktų nepalankia kryptimi keičia apsipirkimo ir vartojimo kultūrą. Tai

Smidrai – daug kam dar neįprasta, bet itin naudinga daržovė. Jono Petronio nuotr.

nėra palanku nei vietos ekonomikai, nei visuomenės sveikatai. Ši tendencija būdinga visoms Lietuvos savivaldybėms. Net ir tų regionų, kuriose dominuojanti ekonominė veikla yra darbas žemės ūkyje, o svarbiausias išteklius – žemė.

Prarandame kultūrinę tapatybę

Dar viena pastarųjų metų tendencija – maisto produktų rinkos „dykumėjimas“, kitaip tariant, rinkos degradacija, kurią lemia šviežių, vietinių, didelės biologinės vertės produktų stoka. Dykumėjimą sukelia gamybos, perdirbimo ir prekybos kapitalo koncentracija, lemianti masinės produkcijos dominavimą. Rinkos įvairovės ir gyvybingumo nykimą skatina vartotojų elgsenos pokyčiai, susiję ir su kultūrinės tapatybės praradimu.

Žemės ūkio produktų gamyba ir vartojimas glaudžiai siejasi su įvairiais globaliais ir lokaliais ekonominiais, socialiniais ir aplinkosaugos pokyčiais. Akivaizdu, kad tokios plėtros, kokia yra įvykus, galimybės jau išsemtos. Ir jeigu valstybės bei savivaldos institucijos, privatus ir nevyriausybinius sektorius nesužadins bendrų veiksmų iš esmės pakeisti esamą maisto ir mitybos sistemą,

gresia ilga ir gili krizė, kuri stipriai sumažins visuomenės saugumą.

Pokyčiai – žemdirbių, savivaldos ir vartotojų rankose

Išeitis iš esamos situacijos yra. Reikia žingsnis po žingsnio kurti atsparias vietines (regiono) maisto sistemas, kurios leistų išvien veikiantiems žemės ūkio subjektams ir bendruomenėms sušvelninti krizines situacijas.

Nėra abejonės, kad žingsniai, daromi žmonių sveikatos ir aplinkosaugos labui, gali sukelti didelį verslo, užsiimančio importu, pirmine žemės ūkio gamyba, iškastinio kuro gavyba, perdirbimu ir prekyba, pasipriešinimą. Tai įveikti įmanoma, tik profesionaliai valdant teritorinius pokyčius, vieningų ir aktyvių bendruomenių jėgomis. Ekonominiai reiškiniai ir procesai yra susiję tarpusavyje. Jiems valdyti reikia atsakingo kolektyvinio veikimo ir geografinių teritorijų integracinių ryšių (žr. schemą „Maisto gamybos portfelio konstravimas“). Trumposios maisto tiekimo grandinės yra pamatas, kuriant vietines maisto tiekimo sistemas. Atsikvotiti įvežtinių produktų užimtą rinkos dalį vieni žemdirbiai, be vartotojų paramos ir palankių valdžios sprendimų, sunkiai pajėgtų arba tai užtruktų labai ilgai. Todėl šiandien reikia revoliucinių pokyčių ir gamyboje, ir vartojimo įpročiuose, ir vietos savivaldoje.

Kas šiems pokyčiams trukdo? Galima įvardyti daugybę „spynų“, tačiau tvirčiausios jų, labiausiai ribojančios vietinių maisto sistemų kūrimą, yra galios koncentracija pigaus, įprastinio maisto tiekėjų rankose. Ne tik vidutinių, bet ir mažų žemės ūkių orientacija į eksportą, priklausomybė nuo tradicinio veikimo būdo (įprotis daug kalbėti, mažai darant), įsitikinimo, kad vienas žmogus sistemos nepakeis, todėl jo balsas nieko vertas, ir pan.

Vietos maisto gamybos portfelio konstravimas

Vartojimas

Vietinio maisto gamybos portfelio konstravimas: savivaldybės mastu kuriamos vietinės maisto tiekimo sistemos schema. Šaltinis: V. Atkočiūnienė, I. Kiaušienė, G. Vaznonienė, R. Čiūtas, 2018. „Vietos gamybos žemės ūkio ir maisto produktų vartojimo didinimas, plėtojant trumpąsias maisto tiekimo grandines ir formuojant vietos maisto tiekimo sistemas savivaldybių lygiu“

Atsižvelgiant į tai, kad konkrečiose geografinėse Lietuvos teritorijose pagamintų, perdirbtų ir suvartotų maisto produktų dalis yra labai nedidelė, pirmasis žingsnis turėtų būti trumpųjų maisto tiekimo grandinių plėtra visoje Lietuvos teritorijoje. Šių grandinių organizavimas yra privati iniciatyva, priklausanti nuo ūkininkų pasirinktos veiklos strategijos, žinių ir kompetencijos. Sektinų pavyzdžių, kaip šalies žemdirbiai geba sėkmingai nusitiesti kelią „nuo ūkio iki vartotojo stalo“, tikrai turime. Tačiau vietinei (regiono) maisto sistemai organizuoti privačios ūkininkų iniciatyvos neužtenka. Šiuo atveju rezultatas priklauso nuo viešojo ir privataus sektorių bei pilietiškai nusiteikusios bendruomenės partnerystės, suinteresuotų šalių žinių ir kompetencijos, palankios teisinės ir politinės aplinkos.

Vietinė maisto tiekimo sistema, funkcio-

nuojanti savivaldybės mastu, gali pasižymėti organizacinių formų įvairove, tačiau pats modelis turėtų sujungti namų ūkius, ūkininkus, vartotojus ir sutelkti tam tikroje geografinėje vietovėje veikiančias institucijas.

Kaimo raidos strategijos

Pateiktoje schemoje nėra išvardyti visi vietos maisto sistemos elementai. Vietos ekonomikos vystymu suinteresuotos šalys, formuodamos aprūpinimo maistu sistemas, gali konkrečiai nutarti, kokius elementus būtina sukurti, kokių elementų veiklą reikia viešosiomis lėšomis remti ir pagerinti, o kokios veiklos verta atsakyti. Svarbu, kad vietos maisto sistemos kūrimas ir organizavimas apimtų visus sistemos etapus: pirmąją gamybą, produktų perdirbimą ir saugojimą, paskirstymą, priegū vartojimui sukūrimą ir patį vartojimą. Pastarasis užtikrintų vietos

■ Nukelta į 8 p.

Laukuose jau prasideda pavasario darbai. Asociatyvi nuotr.

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Mokslininkų parama: nelaukti, kol jos paprašys

Prof. Jonas Jasaitis

„Vyriausybė – vis dar sutrikusi“

Viešojoje erdvėje tebevyrauja apgraibomis sumestos negatyvios informacijos srautas ir „visažinių“ komentarai apie tai, ko valdžia nepadarė anksčiau arba nedaro dabar. Tačiau kritinėse situacijose būtina sutelkti visus žmogiškuosius išteklius ir juos įdarbinti. Svarbiausia pasitelkti aukštos kvalifikacijos specialistus ir mokslininkus tyrėjus.

Dabartinė mūsų visuomenė turi nepateisinamai mažai žinių apie Lietuvos mokslininkus. Taip yra ir dėl objektyvių priežasčių. Didžiosios dalies mokslininkų veikla yra gana uždara. Ieškodamas sprendimų, kurių dar niekas kitas pasaulyje nesurado, kartais net dešimtmečius turi sugaišti, analizuodamas tiriamus objektus ir reiškinius. Anaipol ne visi sprendimai yra viešai skelbiami, dalis jų yra mokslo institucijos ar net valstybės paslaptis. Todėl neišvengiami ir tų pačių tyrimų pasikartojimai. Ne veltui sakoma, kad mokslininkas turi teisę klysti, nes kitaip jis nieko naujo nesurastų. Todėl bet kurie standartizuoti reikalavimai, pavyzdžiui, privalomas kiekis publikacijų, kurias mokslininkas turi paskelbti, kad galėtų pretenduoti į tam tikrą institucinę poziciją (etata, pareigas, laipsnį ar vardą), dažniausiai balansuoja ant absurdo ribos. Daugelis praeityje žinomų mokslininkų, kurių darbais remiasi šiandienė žmonijos pažanga, negalėtų gauti net docento ar vyresniojo mokslinio bendradarbio vietos, nes... per mažai rašė ir ne ten publikavo. O prie mokslo biurokratų įsigudrinančios prisitaikyti vidutinybės puikuojasi profesorių ir akademikų titulais.

Tokių valstybių, kaip Lietuva, visuomenė, nesusėjęs išsiauginti kelias kartas siekiančios savo mokslinės ir kultūrinės aristokratijos (pačia gražiausia šios sąvokos prasme), dažnai būna linkusi nepastebėti savo iškilųjų asmenybių arba net jas iš anksto suniekinti. Ypač tai išryškėjo per pastarąjį 30-metį, kai viešojo valdymo institucijose vis dar buvo pilna buvusių vadovų palikuonių, neįpratusių veikti savarankiškai, bet linkusių klausyti „svetimo pono“: anksčiau – iš Maskvos, dabar – iš Briuselio (ar bent jau iš Varšuvos ar Berlyno). Todėl ir pavėluotas ruošimasis pandemijai – akivaizdus. Dalis vadovų tik dabar pagaliau pajuto, kad efektyviausias problemų sprendimo kelias yra tvarkymasis savo valstybėje, naudojantis savais ištekliais.

Klerkų ir strategų priešprieša

Valdymo institucijose visada išryškėja du diametraliai priešingi vadovų tipai – klerkai ir strategai. Klerkas – niekada neskubantis, išoriškai tvarkingas ir mandagus, dėvintis kaukę, po kuria kartais slepiasi įžūlus savanaudis, niekada nepriimantis atsakomybės, bet mėgstantis naudotis valdžia. Puikiai jaučiantis, kad strategui yra reikalingas, galintis jį aprūpinti papildoma (nebūtinai esmine) informacija, turintis „naudingų“ ryšių, atliekantis nors ir antraeiles, bet neišvengiamas užduotis. Klerkas – ministras, didžiulė nelaimė visai jo kuruojamai sričiai. Bet nė viena valdymo institucija be klerkų neišsiverčia. Nebent jų funkcijas perimtų „dirbtinio intelekto“ įranga, neįjaučianti pavydo, nesiekianti kitų, nei užprogramuota, sąlygų.

Stratego net ir išvaizda – netipiška. Bet jo funkcijų joks klerkas ar įrenginys negali perimti. Jo svarbiausia pareiga – išryškinti ne tik dabartinės, bet ir būsimos situacijos priežastis ir galimus raidos kelius. Jis privalo tartis su gausybe partnerių, analizuoti ne tik pagrindinius, bet lyg ir antraeilus veiksnius, operatyviai, bet labai apgalvotai, priimti sprendimus, prisiimdamas už juos asmeninę atsakomybę, nesislapstydamas už savo institucijos iškabos, suprasdamas, kad jo veiksams bus ne tik pritarta, bet ir prieštaraujama, ypač kai jie palies kieno nors interesus. Santykiams su juos aptarnaujančiais klerkais – dažniausiai sudėtingi ir prieštaringi, nes klerkas yra įpratęs elgtis standartiškai, kaip surašyta instrukcijose. Klerkas niekada nepraleis progos įkasti strategui ir, jei tik įmanoma, jį nustumti. Klerkui strategas visada atrodo pavojingas, nenusipėjamas. Klerkas niekada nepraleis progos keršyti, tačiau tik labai retai rizikuoja tai parodyti. Dažniausiai jis slepiasi už tariamo teisuolio įvaizdžio. Pasižiūrėkite, kaip „putojasi“ dažnai ekrane matytas atsakingo asmens patarėjas, kaip jis bando suniekinti kitą asmenį, kurį laiko kaltu dėl savo asmeninės karjeros vingio.

Juk taip „nepriekaištingai“ viskas iki šiol buvo „sustiguota“. Mūsų dabartinėje valstybėje klerkai dažniausiai laimi prieš strategus. Jei ne krizinė situacija, minėtas klerkas taip pat būtų laimėjęs.

Dabartinės situacijos bruožai

Pasaulį užklupusios krizės akivaizdoje strateginiai sprendimai – gyvybiškai būtini. Nebėra laiko laukti, kol kažkas lieps veikti, kol kažkas „suderins“ su visomis aukščiau ir žemiau esančiomis institucijomis. Pirmoji taisyklė, mus pasiekusi dar iš romėnų laikų: „*Justitia est fundamentum regnorum*“ (Teisingumas – valstybės pamatas). Krizės metu piliečiai yra daug jautresni bet kuriai neteisybei. Krizinė situacija vadovui suteikia galimybę įtikinti, kartais ir priversti „liaudį“, t. y. visuomenę, laikytis visų, be išimties, įstatymų ir taisyklių.

Pateiksime tik porą pavyzdžių. Kai pašalietis atvyksta į kitą valstybę, apie ją jis pirmiausia sprendžia iš visuomenės požiūrio į įstatymų laikymąsi. Labai ryškiai tai atskleidžia situacija keliuose. Jei net karantino sąlygomis daugybė eismo dalyvių elgiasi nedrausmingai ar net įžūliai, tikėtis teisingumo ir bet kurioje kitoje srityje yra beviltiška. Todėl ne tik kelių policija, bet ir eiliniai vairuotojai privalo laikytis „nulinės tolerancijos“ pažeidėjams principo. Krizės sąlygomis tai galima pasiekti nepalyginamai greičiau, o tvarkos įgūdžiai būna stipresni ir lengviau perkeliama į kitas viešojo gyvenimo sritis. Kitas pavyzdys – bandymai pasipelninti iš laikinų sunkumų ir nepriteklių, kurių tokiais atvejais neįmanoma išvengti. Su bandančiais pasipelninti iš nelaimių turi būti elgiamasi dešimteriopai griežčiau, negu įprastinėmis sąlygomis. Lygiai taip, kaip tvarkomasi su nusikaltėliais, bandančiais pasinaudoti žemės drebėjimo ar kitos nelaimės pasekmėmis, plėšiančiais apgriuvusius butus, šventoves ar įmones. Tik taip įmanoma greičiau sugrįžti į ramybę ir tvarką.

Krizės sąlygomis turi būti ypač skatinama piliečių iniciatyva ir savanorystė. Todėl viešojo valdymo metodai turi keistis, atverdami kelią vietinių išteklių mobilizavimui, naujų įmonių ir darbo vietų kūrimui. Visos pastangos turi būti skiriamos tam, kad valstybės ūkis kuo greičiau atsigautų. Antai didžiausias Baltijos šalyse Šiaurės oro uostas dešimtmečiais vegetuojantis, t. y. dirbantis nuostolingai, turi būti nedelsiant panaudojamas ne tik kaip pigesnė orlaivių laikymo vieta, bet ir kaip naujas perspektyvus logistikos, t. y. krovininių pervežimo, centras. Ir nereikia čia su buku užsispyrimu įrodinėti, neva tokia veikla trukdytų jo gynybinei misijai. Pasaulyje pilna puikių pavyzdžių, kuriuose optimaliai suderintos abi – gynybinė ir CARGO – funkcijos.

Dar kita kryptis – mūsų valstybės milžiniškų geoterminių šaltinių galimybių panaudojimas ne tik šildymui ir vėdinimui, bet ir akvakultūrai, agrariniam sektoriui, pavyzdžiui, šiltnamių daržininkystei, gydymui, klimato kaitos stabdymui. Kada, jei ne dabar, reikia tai pradėti daryti, o ne vien šnekėti, kad „kažkada darysime“. Vis dėlto bombos ant galvų nekrenta, todėl kuo greičiau bus sustabdytas ekonomikos smukimas, tuo mažesni bus krizės sukelti nuostoliai, tuo greičiau bus galima įveikti visus pandemijos padarinius.

Niekai kitaip, kaip tik su pasibjaurėjimu, privalome vertinti tokius veikėjus, kurie aiškina, esą Lietuvai nėra reikalo investuoti į naujų vaistų, vakcinų, imuniteto stiprinimo priemonių, naujos įrangos ir pan. kūrimą, nes tuo esą užsiima tik turtingi didžiųjų valstybių centrai. Tik pasibaisėtinas neišprusimas neleidžia tokiems šnekoriams suvokti, ką Lietuvos mokslininkai, niekada negavę milijardinio finansavimo, jau yra sukūrę ir ką jie dar galėtų sukurti, jei mokslo institucijų klerkai nustotų kaišioti jiems pagalius į ratus. Jei Teodoras Grotusas (vok. *Theodor von Grotthuß*) būtų vadovavęsis tokia, atsiprašant, logika, ar per vos 37-erius gyvenimo metus, kurių nemaža dalis praėjo nuošaliame Pakruojo rajone, mažame Gedučių dvarelyje, būtų pateikęs pasauliui tiek elektrochemijos, geologijos ir kitų mokslinių atradimų? Kada pagaliau susimąstysime apie galimas jo sprendimo pasitraukti iš gyvenimo aplinkybes? Ir dabar net atokiose vietovėse gyvena išradėjai, kurių idėjos, deja, beveik nieko nesudomina, o pagalbos jiems joks klerkas niekada nepasiūlo, nes anot jo, jei nevadovauji bent katedrai – esi nevertas dėmesio... (*Pabaiga – kitame numeryje*) ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Seimo nariai privalo dirbti visu krūviu. Nustebino kolegų Seimo narių noras priversti Seimą dirbti tik nuotoliniu būdu. Nesu prieš galimybę dirbti ten, kur galima, taip mažinant užsikrėtimo riziką. Tačiau nuotoliniu būdu dirbančio Seimo darbas bus mažiau kokybiškas, o svarbių įstatymų priėmimą nustumsime rudenii ir karštligiškai juos priimėsim rinkimų kampanijos įkarštyje. Todėl klaidos bus neišvengiamos. Kokybiško projektų svarstymo nebus, kaip nebus ir kokybiškos vykdomosios valdžios kontrolės bei kitų mūsų funkcijų. Mes turėtume prisiminti, kad rinkėjai mums suteikė mandatą būti Seimo nariais ne tik normaliomis, bet ir ekstremaliomis sąlygomis.

Kodėl mums turėtų būti taikomos kitokios taisyklės nei tiems, kurie privalo dirbti su žmonėmis, juos gydyti, prižiūrėti ir rūpintis, kad valstybė nesustotų funkcionuoti? Juk galime dažniau patikrinti, ar mūsų aplinkoje nėra užsikrėtusių, o jei tokių atsirastų, juos izoliuoti.

Dėl valstybinio banko. Visi žinome, kad bankų paskolos ne visada prieinamos net ir turint valstybės garantą, ypač smulkiajam ir vidutiniam verslu, kaip ir atsitiko 2008-ųjų krizės metu. Mūsų nuomone, Lietuvoje turi būti įkurtas Valstybinis komercinis bankas (VKB).

Lietuva pasižymi itin didele bankų koncentracija, kurioje pagrindinę bankų sistemos dalį sudaro trys skandinaviški bankai, užimantys daugiau kaip tris ketvirčius bankų rinkos. Todėl suprantama, kad jų elgesys yra akivaizdžios oligopolijos rezultatas, o dėl to kenčiame mes, jų paslaugų vartotojai. Dabar, pandemijos sąlygomis, kai verslui pagalba labai reikalinga, VKB būtų vienas iš pagrindinių atramų, kuris palaikytų tą pagalbą.

VKB visada buvo ir toliau išlieka daugelyje Vakarų bei Centrinės ir Rytų Europos šalių. Pozityviai ekonomikai savo šalyse vystyti pastaruoju metu buvo įsteigti VKB tokiose šalyse, kaip Jungtinė Karalystė – „British Business Bank“, Lenkija – „Polska PKO BP“, ne tik skatinti privačioms investicijoms, bet ir akcentuoti žaliosios ekonomikos projektus ir inovacijų plėtrą. VKB steigimas Lietuvoje ne tik neprieštarautų Europos Sąjungos teisei, bet ir būtų optimalus atsakas į kylančius iššūkius. Steigtino banko pagrindinis tikslas – skatinti konkurenciją. O tai reikštų įkainių mažinimą ir paskolų prieinamumo didinimą. Be abejo, neatmestinas būtų ir specialų infrastruktūros ar kitokių projektų finansavimas, todėl turėtų būti svarstomas įprasto komercinio arba hibridinio VKB, t. y. ne tik vykdančio įprastą komercinę veiklą, bet ir atliekančio tam tikras valstybės finansinio agento funkcijas, kūrimas. *Parengta pagal Seimo nario R. J. Dagio pranešimus*

Seimas pritarė Prezidento pataisoms dėl turto konfiskavimo. Šių metų sausio viduryje Seimo priimtą teisės aktą šalies vadovas vetavo. Kovo 12 d. Respublikos Prezidento poziciją Seimui pristačiusi vyriausioji patarėja Jūratė Šovenienė sakė, kad G. Nausėda teikia kompromisinį variantą, kuris užtikrintų, kad, realizuojant teisinę priemonę, būtų pasiekti įstatymo keliami tikslai ir kiltų kuo mažiau abejonių įstatymo konstitucingumu.

G. Nausėda taip pat siūlė patikslinti sąlygą, kada turtas konfiskuojamas, ir kai yra pagrindas manyti, kad jis gautas nusikalstamu būdu, vietoj to įrašant „nėra gautas teisėtu būdu“. Ši patikslinta apibrėžtis, pasak vyriausiosios patarėjos, leis išvengti tiesioginės nuorodos ir ryšį su nusikalstamos veikos fakto konstatavimu. Taip bus sumažinta rizika pažeisti nekaltumo prezumpcijos principą.

Peržiūrėti nuostatas dėl Jono Noreikos-Generolo Vėtros. Seimo nariai Audronius Ažubalis ir Laurynas Kasčiūnas kreipėsi į užsienio reikalų ministrą Liną Linkevičių ir Vilniaus miesto merą Remigijų Šimašius, prašydami peržiūrėti ankstesnes nuostatas dėl Jono Noreikos-Generolo Vėtros, po balandžio 1 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (LVAT) galutinio ir neskundžiamo sprendimo, kuriuo atmetas JAV gyvenančio Lietuvos piliečio Grantto Arturo Gočino (angl. *Grant Arthur Gochin*) skundas prieš Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro istorinę išvadą dėl šio asmens.

„Esu įsitikinęs, kad užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius ir Vilniaus meras Remigijus Šimašius privalo besąlygiškai gerbti Lietuvos teismų sprendimus ir juos vykdyti. Bet kokia viešai Lietuvos politikų išsakyta abejonė ar teismų sprendimų ignoravimas (šiuo atveju istorijos

Intensyvosios magistrantūros studijos

Agnė Augustinaitė

Jau kurį laiką kasdienis gyvenimas keliasi į virtualią erdvę. Elektroninės parduotuvės, kino teatrų platformos, virtualios ekskursijos ir daugelis kitų veiklų tapo lengvai pasiekiamos, sėdint namuose prie kompiuterio ar kito išmanaus įrenginio. Pasauliui išgyvenant pandemiją, į virtualią erdvę privalėjo persikelti darbas, mokymasis, studijos. Ėmus populiarėti virtualiems mokymams ir kursams, vyko intensyvių diskusijų apie tai, kad universitetai netrukus visiškai persikels į virtualią erdvę. Ir nors dabar visi Lietuvos studentai yra priversti išbandyti studijas nuotoliniu būdu, tokia forma jos buvo vykdomos ir anksčiau.

Studijos nuotoliniu būdu svarbios šalies regionams

Pasak Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) studijų prorektorius prof. dr. Romualdo Kliuko, universitetai kartu su Lietuvos regionų verslo įmonėmis ir savivaldybėmis ieško sprendimų, kaip mažinti regionų atskirtį. Juose labai trūksta kvalifikacijos darbo jėgos. Net kai įgiję aukštąjį išsilavinimą jauni specialistai persikelia dirbti į mažesnius miestus, tęsti studijas jiems tampa labai sunku. „Darbdaviai suinteresuoti, kad jų darbuotojai plėstų akiratį, gilintų žinias ir prisidėtų prie įmonės augimo. Jie net yra pasirengę investuoti ir sumokėti už darbuotojo studijas. Savivaldybės ir įmonės yra linkusios mokslą pritraukti arčiau savęs, kad studentai rašytų baigiamuosius darbus, susijusius su jų veikla, kad būtų atliekami tyrimai, o pateikiamos rekomendacijos galėtų prisidėti prie jų veiklos plėtros. Darbdaviai nenori, kad kvalifikuotų darbuotojų darbo apimtys mažėtų, o darbo kokybė nukentėtų, kai darbuotojas keturias dienas per savaitę važinėja į paskaitas kitame mieste“, – apie esamą situaciją pasakoja prof. R. Kliukas. Pasak jo, abipusis bendradarbiavimas davė gerą rezultatą – sukurtos intensyvosios magistrantūros studijos.

Patogioje vietoje, tinkamu metu

Pasak VGTU Stojančiųjų priėmimo ir informavimo centro direktorės Dovilės Ulinskaitės, intensyvosios magistrantūros studijos yra orientuotos į regionuose

VGTU studijų prorektorius prof. dr. Romualdas Kliukas

gyvenančius asmenis, kurie, įgiję darbinės patirties, nori tobulėti, siekti dar aukštesnio išsilavinimo, bet neturi galimybių kasdien atvykti į Vilnių ar kitą didesnę miestą studijuoti universitete. „Didžiausias intensyviųjų magistrantūros studijų privalumas yra tas, kad jos turi nuotolinių studijų elementų, kurie leis Alytuje, Mažeikiuose ar kur kitur gyvenantiems asmenims studijuoti kasdien, neatvykstant į Vilnių. Lietuvoje yra nemažai žmonių, kurie įgijo bakalauro diplomą prieš penkerius, dešimt ar dar daugiau metų ir norėtų atnaujinti įgūdžius, pasisemti naujų žinių, studijuodami magistrantūros studijose, bet įsipareigojimai šeimai ir darbdaviams stabdo jų pasiryžimą“, – sako D. Ulinskaitė. Anot jos, dabar daugelis įprastų studijų neišvengiamai reikalauja, kad studentas bent pusantros metų persikeltų gyventi į miestą, kuriame yra universitetas.

Visos universitetų studijų programos pagal studijų formą skirstomos į nuolatines ir iššestines. Pastarosios studijos taip pat tinka asmenims, kuriems sunkiau vykti į studijas Vilniuje kasdien, bet trukmės atžvilgiu jos yra ilgesnės. Didžioji dalis intensyviųjų studijų yra nuolatinės formos, tad turiniu ir trukmės atžvilgiu jos lygiai tokios pat, kaip ir vykstančios universitete.

Skiriasi tik organizavimo forma

Pasak universiteto atstovės, intensyvosios magistrantūros studijos nuo įprastinių nesiskiria turiniu. Didžiausias skirtumas – studijų organizavimo forma. „Kaip ir daugelyje kitų universitetų, VGTU įprastų magistrantūros studijų metu paskaitos vyksta keturias dienas per savaitę, dažniausiai nuo pirmadienio iki ketvirtadienio. Jos prasideda ne anksčiau nei 16.20 val. Tokia studijų forma labiau pritaikyta Vilniaus miesto ar rajono gyventojams. O štai intensyviųjų studijų metu vyksta daugiau nuotolinių vaizdo konferencijų. Paskaitos vedamos mišriai, pasitelkiant vaizdo įrašus, „Moodle“ nuotolinių studijų platformoje esančius įrankius, kurie leidžia atlikti savikontrolės testus ir interaktyvias užduotis. Įvairūs seminarai, konsultacijos su dėstytoju vyksta, pasinaudojant vaizdo konferencijų platformomis“, – pasakoja D. Ulinskaitė.

Nuo nuotolinių studijų pasirinkimo kartais sustabdo laiko planavimo įgūdžių stoka, nes gavus užduotis, kurioms atlikti reikia nemažai laiko, neretai viskas atidedama paskutinei minutei. Vykdamas intensyvias studijas, išlaikytas tinkamas balansas tarp įprastų ir nuotolinių studijų. „Kadangi studijų forma yra nuolatinė, tai vaizdo konferencijos vyksta kiekvieną savaitę, vakarais, pastoviu grafiku, paskirtu konkrečiu laiku.

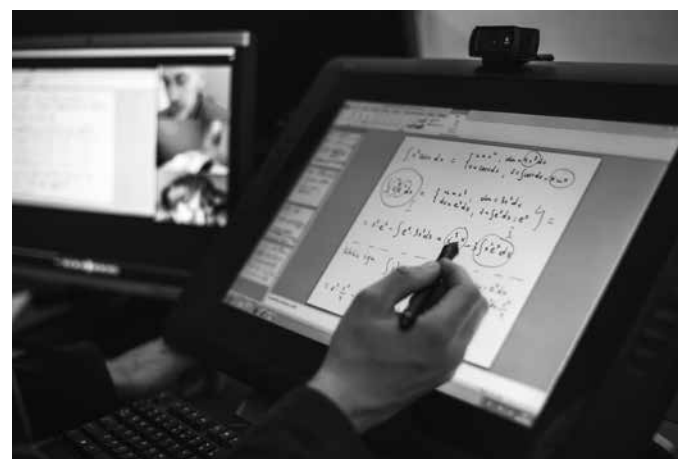

Nuotolinės magistrantūros studijos. VGTU nuotr.

Tai neleidžia iškristi iš studijų „ritmo“. Intensyviųjų studijų metu studentui teks daugiau pastudijuoti savarankiškai, tačiau kontaktas su dėstytoju išlieka, ne tik pasitelkiant nuotolinių studijų įrankius, bet ir atvykstant į universitetą: bus organizuojamos kelių dienų įžanginės paskaitos semestro pradžioje, seminarai ir atsiskaitymai semestro pabaigoje, taip pat ir baigiamieji egzaminai“, – pasakoja VGTU Stojančiųjų priėmimo ir informavimo centro direktorė.

„Naudojantis technologijomis, šiandien studijos yra pasiekiamos visiems ir jų galima imtis, kardinaliai nekeičiant savo nusistovėjusio gyvenimo, neprarandant turimo darbo ir pajamų šaltinio. Įgijus aukštesnį išsilavinimą, gyvenime atsiveria daugiau perspektyvų“, – akcentuoja VGTU studijų prorektorius prof. R. Kliukas. Būsimieji studentai galės rinktis įvairių krypčių studijas. **Inžinerijos**

moksluose siūlomos Aplinkos inžinerijos, Mechanikos inžinerijos bei Statybos technologijų ir valdymo studijos. Verslo ir viešosios vadybos krypčių grupėje siūlomos Nekilnojamojo turto valdymo ir Verslo vadybos studijos. Komunikacijos specialistai galės rinktis Kūrybos visuomenės komunikacijos programą.

Nuotolinis mokymasis. Asociatyvi nuotr.

Nustatytas vienodas konkursinis balas diskriminuoja kaimo mokyklų abiturientus

Profesinės sąjungos susirūpino, kad Lietuvoje pažeidžiama žmogaus teisė įgyti aukštąjį išsilavinimą. Lietuvos aukštojo mokslo profesinių sąjungų susivienijimo taryba kreipėsi į žmogaus teisių gynėjus, kad šie įvertintų nusistovėjusią praktiką, nustatant mažiausią stojamąjį konkursinį balą reglamentuojančius švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymus. Prof. sąjunga nurodo, kad kelia abejonių ministro 2017 m. rugpjūčio 30 d. įsakymas Nr. V-661, 2019 m. vasario 6 d. įsakymas Nr. V-92 ir 2019 m. rugpjūčio 30 d. įsakymas Nr. V-969.

Žmogaus teisių organizacijos, išanalizavusios šiuos įsakymus, padarė tokias išvadas:

1. Galimybės siekti aukštojo mokslo priklauso ne tik nuo asmens subjektyvių gebėjimų, pastangų ir motyvacijos mokytis, bet ir nuo objektyvių galimybių pasirengti studijoms. Šias galimybes lemia, pirmiausia, parengimo lygis bendrojo lavinimo mokyklose. Objektīvūs tiek regionų, tiek konkrečių mokyklų ypatumai lemia skirtingą parengimo lygį Lietuvos miesto ir kaimo bendrojo lavinimo mokyklose apskritai ir pažeidžia abiturientų teisę į vienodą išsilavinimo lygį. Kartu yra pažeidžiamas lygių galimybių principas visiems asmenims siekti aukštojo mokslo.

2. Dėl skirtingo parengimo lygio mies-

to ir kaimo bendrojo lavinimo mokyklose, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos nustatytas vienodas visoms aukštosioms mokykloms ir visiems pretendentes į studijas priėmimo konkursinis balas iš esmės prieštarauja tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose įtvirtintoms lygioms teisėms į aukštąjį mokslą visiems asmenims (visuotinumą ir lygybės principui) ir yra diskriminacinio pobūdžio kaimo mokyklų abiturientų atžvilgiu.

3. Centralizuotu būdu įvestas priėmimo konkursinis balas prieštarauja universitetų autonomijos principui. Jis neleidžia univer-

sitetams pasirinkti studentus pagal savybes, kurios yra būtinos arba svarbios būsimai specialybei (išskyrus tam tikras išimtis menų studijose) bei įvertinti pretenduojančių studentų motyvaciją. Universitetų autonomija leidžia kiekvienam universitetui nustatyti savo priėmimo į studijas kriterijus, atsižvelgiant į jo rengiamų specialistų pobūdį ir valstybės poreikius. Šis universitetų autonomijos principo pažeidimas taip pat reiškia pretenduojančių studentų teisių pažeidimą.

Išvadas parengė: Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija, Piliiečių gynimo paramos fondas ir Lietuvos žmogaus teisių asociacija

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Karantino metu prašoma padėti mokykloms. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija kreipėsi į savivaldybes, prašydama bendradarbiavimo ir pagalbos mokykloms, diegiant nuotolinį mokymą. Kviečiama pasitikėti mokyklomis bei jų vadovais, leisti mokykloms pačioms priimti mokyklos lygmens sprendimus, neapkrauti nebūtinu popierizmu.

Visus reikalingus dokumentus dėl nuotolinio mokymo organizavimo mokyklos yra paskelbusios savo interneto tinklalapiuose. Ten jie pasiekiami mokytojams, mokiniais, jų tėvams, taip pat savivaldybių administracijų vadovams bei specialistams. Mokyklų steigėjams rekomenduojama susikoncentruoti į mokyklų darbą lengvinančią veiklą, telkti pagalbos centrus, galinčius padėti mokykloms įveikti IT trikdžius, suteikti techninę, teisinę ir kitą pagalbą.

Nacionalinė švietimo agentūra šiuo metu perka 15 tūkstančių planšetinių ir 20 tūkstančių nešiojamų kompiuterių mokykloms. Dėl transportavimo aplinkybių visas kompiuterinės įrangos kiekis iškart į Lietuvą neatkelia, todėl prašoma pagal galimybes panaudoti savo išteklius, paskolinti vaikams turimus kompiuterius iš mokyklų, o jeigu jų trūktų – savivaldybės lygmeniu pasitelkti į pagalbą įmones ir organizacijas.

Savivaldybių administracijų prašoma telkti mokyklų bendruomenes dirbti nuotolinio mokymo būdu. Konkretius sprendimus dėl darbo organizavimo įstaigoje, atsižvelgdamas į tai, kokios darbuotojų funkcijos ir kokia apimtimi gali būti vykdomos dėl karantino, turi priimti švietimo įstaigos vadovai. Savivaldybės turi įvertinti galimybę leisti mokyklų vadovams dirbti nuotoliniu

būdu, o dėl užduočių ir pavedimų vykdymo susisiekti telefonu arba internetu.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, siekdama laiku gauti informaciją apie nuotolinio mokymo organizavimą ir suteikti mokykloms reikiamą pagalbą, pradėjo organizuoti reguliarius virtualius susitikimus su savivaldybių ir mokyklų atstovais. Ministerija primena, kad naujų klasių komplektavimo terminai ministro sprendimu iš kovo 31 d. nukelti į gegužės 31 d.

Tūkstančiai mokiniams skirtų planšetinių atkeliauja į mokyklas. Nacionalinė švietimo agentūra pasirašė sutartį su viešąjį konkursą laimėjusia „Telia“ dėl 10 tūkst. planšetinių kompiuterių pirkimo. Jie bus aprūpinti „Tele2“ dovanojamomis 100 GB interneto kortelėmis. Iš viso siekiama įsigyti ir savivaldybėms perduoti 35 tūkst. kompiuterių nuotoliniam mokymui mokiniams iš socialiai remtinų šeimų. Sudaromos sutartys dėl dar 12,3 tūkst. kompiuterių, kurių didžioji dalis taip pat turėtų pasiekti savivaldybes artimiausiu metu. Dėl likusių organizuojamos papildomos viešųjų pirkimų procedūros. Visos sutartys bus skelbiamos Viešųjų pirkimų tarnybos interneto svetainėje. Nuotoliniam mokymui skirtus kompiuterius perka Nacionalinė švietimo agentūra, įpareigota Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos. Kompiuteriai turės ir interneto ryšį. Jie bus padalinti savivaldybėms pagal mokinių iš socialiai jautrių šeimų skaičių.

Būdų apsirūpinti kompiuteriais ieško pačios mokyklos ir savivaldybės. Ministerija dėkoja aktyviai įsitraukusioms NVO organizacijoms. Viena jų – Lietuvos „Junior Achievement“ – kartu su kitais partneriais

internetu puslapyje sukūrė platformą, kurioje kompiuterius gali pasisiūlyti padovanoti verslininkai, privatūs asmenys. Bendrovė „Telia“ anksčiau projektui „Mokykla namuose“ dovanavo beveik 500 naujų planšetinių kompiuterių bei SIM korteles su 50 GB mobiliųjų duomenų mėnesiui. Prie šios iniciatyvos prisijungė Treatwell, „TeleSoftas“, „Tesonet“, „Inventi“, UAB „Bayer“, „SEB“ bankas, Europos socialinio fondo agentūra, „Metasite Business Solutions“, „Shopify“, „CG Trader“, kitos įmonės, privatūs asmenys.

Iki šiol jau įsigyta 33 tūkst. planšetinių kompiuterių. Taip pat nupirka 1365 nešiojami kompiuteriai, dar apie 700 nešiojamų kompiuterių planuojama įsigyti kitą savaitę. Iš viso mokiniams iš socialiai jautrių šeimų planuojama perduoti apie 35 tūkst. įrenginių.

Patvirtinti 2020 m. priėmimo į aukštąsias mokyklas skaičiai. Numatoma, kad 2020 m. valstybės lėšomis į aukštąsias mokyklas bus priimta 16,5 tūkst. pirmakursių: iš jų 10,3 tūkst. – į universitetus ir 6,2 tūkst. – į kolegijas. Tai 25 proc. daugiau, nei buvo numatyta pernai. Švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius patvirtino preliminarūs 2020 m. priėmimo į bakalauro ir vientisąsias studijas skaičius pagal studijų kryptis ir jų grupes, o menų ir pedagoginėms studijoms – pagal studijų programas.

Matematikos, informatikos, fizinių, inžinerijos ir technologijos mokslų studijoms universitetuose ir kolegijose skiriama 5 335 valstybės finansuojamos vietos, verslo ir viešajai vadybai – 2 600, sveikatos mokslams – 1 790, socialiniams mokslams – 2 550, humanitariniams mokslams – 1 235,

menams – 844, ugdymo mokslams – 585, veterinarijos ir žemės ūkio mokslams – 450, gyvybės mokslams – 430, teisei – 430, sportui – 120 valstybės finansuojamų studijų vietų. Numatoma valstybės finansavimą skirti 200 stojančiųjų į pedagogikos profesines studijas.

Pagrindinė brandos egzaminų sesija vyks birželio 22 d. – liepos 21 d. Pirmasis priėmimo etapas į aukštąsias mokyklas truks iki rugpjūčio 18 d., papildomas priėmimas – iki rugsėjo 4 d. Pagrindinės brandos egzaminų sesijos rezultatai bus skelbiami iki rugpjūčio 5 d. Brandos atestatus mokyklos galės išduoti nuo rugpjūčio 7 d. Brandos atestatui gauti reikia dviejų išlaikytų egzaminų: lietuvių kalbos ir literatūros, ir vieno laisvai pasirenkamo. Lietuvių kalbos ir literatūros valstybinis ir mokyklinis brandos egzaminai vyks birželio 29 d., anglų kalbos – liepos 1 d., matematikos – liepos 3 d. Užsienio kalbos egzaminų kalbėjimo dalis vyks birželio 22–25 d. Pakartotinė egzaminų sesija bus vykdoma nuo liepos 22 d. iki rugpjūčio 4 d. Apeliacijų ir pakartotinės sesijos rezultatų skelbimo terminas – rugpjūčio 17 d.

Bendrojo priėmimo į aukštąsias mokyklas prašymų registravimas vyks nuo birželio 1 d. iki rugpjūčio 18 d. Bendrasis priėmimas bus vykdomas dviem etapais. Pagrindinio etapo metu kvietimai studijuoti bus paskelbti rugpjūčio 25 d., studijų sutartys pasirašomos rugpjūčio 26–28 d. Papildomas priėmimas prasidės nuo rugpjūčio 31 d. ir baigsis rugsėjo 11 d. Aukštosioms mokykloms siūloma studijų pradžią pirmojo kurso studentams pavėlinti iki rugsėjo 14 d. *Parengta pagal ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus*

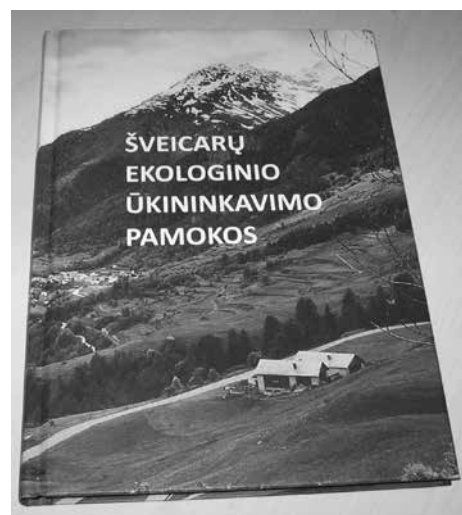
AKTUALIJOS

PERŽIŪRĖTI NACIONALINIO SAUGUMO STRATEGIJĄ

Dr. Laurynas Kasčiūnas,
Rasa Petrauskienė, Kazys Starkevičius

Kai kurios šalys jau peržiūri savo strategijas ir riboja tam tikrų prekių eksportą, kad užsitikrintų vidaus tiekimą, didina rezervus ir stiprina nacionalinius gamybinius pajėgumus. Kitaip tariant, judama tam tikro ekonominio savarankiškumo arba ekonominio patriotizmo link, kad kritiniais atvejais valstybės pačios turėtų galimybių užtikrinti stabilų būtiniausių ir reikalingiausių išteklių patiekimą. Tai yra svarbūs uždaviniai valstybėms, kurios yra santykinai atviros ekonomikos, norinčioms tinkamai suvaldyti ir įveikti tokio ir panašaus masto pandemijas.

Vien tik žinojimas apie maisto rezervą suteiktų visuomenei ramybę ir didesnę pasitikėjimą valstybe. Jei būtume jį turėję iki šios krizės, tai pirmosios karantino dienos nebūtų sutiktos prekybos centrų apgultimi ir anekdotais apie grikius. Daugelis Europos Sąjungos valstybių yra pasiruošusios importo nebuvimui, sienų uždarymui, o Lietuva kritinėse situacijose yra pažeidžiama. Dabartinė situacija, kai dėl pandemijos stringa eksportas, valstybinio maisto rezervo kaupimui yra ypač paranki, jis

„Šveicarų ekologinio ūkininkavimo pamokos“ (2018). Sudarė Elena Grajauskienė. Vilnius, 188 p.

padėtų išverti šį sunkų laikotarpį Lietuvos gamintojams, ypač žemės ūkio sektoriuje, išlaikyti darbo vietas.

Pandemija ypač išryškino žemės ūkio sektoriaus svarbą, nes apsirūpinimas būtiniausiais maisto produktais ekstremalios situacijos sąlygomis yra vienas svarbiausių valstybės uždavinių. Tai tapo nacionalinio saugumo klausimu. Lietuvos žemės ūkis

yra gana stiprus ir gali patenkinti ne tik šalies vidinius poreikius, bet ir dirbti eksportui. Pagrindinių maisto produktų, išskyrus kiaulieną, daržoves ir vaisius, šalies maisto pramonės įmonės pagamina, viršydamos vidaus poreikį. Todėl dabartinėje situacijoje labai svarbu imtis priemonių, kurios padėtų žemės ūkio sektoriaus dalyviams produktyviai tęsti savo veiklą.

Daugelis valstybių tiek Europoje, tiek kituose žemynuose turi sukaupusius išteklius, kurie leidžia užtikrinti svarbiausių žemės ūkio ir maisto produktų poreikius net trims mėnesiams. Tačiau Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos duomenimis, šiandien valstybės rezerve yra tik miltai ir cukrus. Akivaizdu, kad toks šalies maisto rezervas pagal savo asortimentą yra nepakankamas.

Manome, kad vienas iš nacionalinio saugumo prioritetų ir uždavinių yra tinkamo valstybės maisto rezervo kaupimas ir efektyvaus žemės ūkio sektoriaus saugumo užtikrinimas. Valstybės maisto rezervo formavimas turi tapti priemone, stiprinančia žemės ūkio sektorių ir padedančia jam įveikti ekonomines ir finansines problemas, ypač krizių metu. Tai gali apimti tiek būtiniausių maisto produktų gamybinius pajėgumus, kurie galėtų būti aktyvuojami ekstremalių situacijų ar krizių metu, tiek galimybes naudotis maisto

„Social Innovation in the Regional Context“ (Socialinės inovacijos regionų kontekste) (2018). Projekto vadovas – Jonas Jasaitis. Išleido Šiaulių ir Gardino Jankos Kupalos valstybinis universitetas, Šiauliai, 245 p.

pasaugojimo paslauga, kai maisto produktų gamyba ar tiekimu užsiimantys ūkio subjektai valstybės užsakymu kaupėtų reikiamas būtinų maisto produktų atsargas, ir taip būtų garantuojamas nepertraukiamas jų tiekimas esant krizinei situacijai. *Autoriai yra Seimo nariai. Parengta pagal jų pranešimą spaudai*

Istorikės dr. Aldonos Vasiliauskienės „ukrainietiškos veiklos“ įvertinimas

Doc. dr. Irena Ramaneckienė

(Tęsinys. Pradžia – Nr. 7 (650))

Romoje publikuota monografija

2014 m. Romoje 53-uju „Analectos“ tomu išleista dr. A. Vasiliauskienės monografija „Vasilijaus Zinko studija „Sesuo Rafaila“: istorinis biografinis kontekstas, moksliniai komentarai ir teologinė terminologija“. Knygos pasirodymui įtakos turėjo ir tai, kad 2005 m. tėvas Vasilijus (Volodymyras Evhenas Zinko) OSBM lankėsi Bazilijonų mokykloje, susitiko su mokiniais. Tas susitikimas ir paskatino dr. A. Vasiliauskienę iš mokslinių pozicijų pasigilinti į svečio knygą „Sesuo Rafaila“.

Ši studija yra ne tik į lietuvių kalbą išversta ukrainiečio kun. V. Zinko, gyvenusio Brazilijoje, knyga apie lietuvaite seserį Rafailą (Vandą Rimkevičiūtę). A. Vasiliauskienė liudija, kad lietuvių ir ukrainiečių ryšiai tęsiasi nuo ankstyvųjų viduramžių. Jie buvo puoselėjami ir išvilioje. Šiandien jie pakylėti ir tarptautinį lygmenį, abiejų šalių

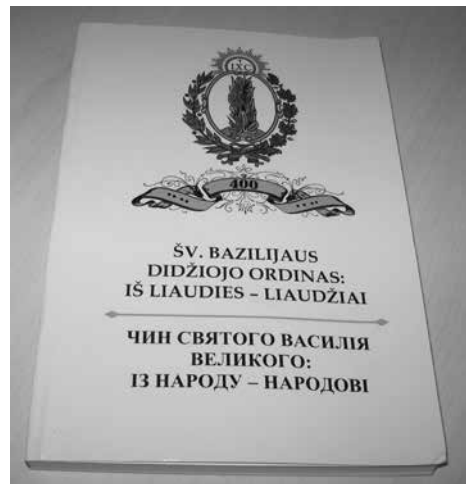
Petkevičaitės-Bitės medalo įteikimas Seime. G. Karctano nuotr.

dorais, moksliniais straipsniais, minėtų šalių publicistika ir kitais archyviniais šaltiniais.

Monografija pristatyta Vilniaus Švč. Trejybės bažnyčioje (minint jos 500 metų jubiliejų), Lvovo nacionaliniame Ivano Franko universitete, Lvovo religijų istorijos muziejuje ir kt. Skapiškio pagrindinės mokyklos mokiniai, sumanių mokytojų vadovaujami, sukūrė sceninius vaidelius iš sesers Rafailos ir jos tėvų gyvenimo. Monografijos sutiktuvės įvyko Utenos A. ir M. Miškinų viešojoje bibliotekoje, Šiaulių universitete ir kt.

Knyga apie bazilijonų atgimimą Lietuvoje

2017 m. gruodį pasirodė dvikalbė knyga „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas: iš liaudies liaudžiai / Чин Святого Василя Великого: із народу – народові“ (Šiauliai–Lvovas, 2017 m., sudarytojos: dr. Aldona Vasiliauskienė ir Olena Lukačuk). Jos pratarė tuometinis Šiaulių universiteto rektorius prof. Donatas Jurgaitis, įvertindamas dr. A. Vasiliauskienės, tarptautinių konferencijų

Mokslinių straipsnių rinkinys lietuvių ir ukrainiečių kalbomis „Šventojo Bazilijaus Didžiojo ordinas: iš liaudies – liaudžiai“. (2017). Lietuvių ir ukrainiečių kalbomis išleido: Šiaulių universitetas, Lvovo nacionalinis Ivano Franko universitetas. Metropolito Josyfo Veljamino Rutsio filosofijos–teologijos studijų bazilijonų institutas, 291 p.

mokslininkų pastangomis, siekiant atkurti bendros istorijos tarpsnį, išnagrinėti buvusius kultūrinius ir religinius ryšius, ypač Brastos Bažnytinės unijos ir unitų Bažnyčios istoriją bei abiejų tautų panašią kovą už savo laisvę XIX–XX a.

Išryškėjo A. Vasiliauskienės kruopštumas ir dėmesys net pačioms mažiausioms faktinėms medžiagos detalėms ir kantrybė, jas tikslinant. Didelę gausa išnašų, paaiškinimų, komentarų, papildymų leidžia šią monografiją vadinti savotiška enciklopedija, teikiančia išsamių žinių apie istorinius lietuvių ir ukrainiečių tautų santykius, ypač apie Rytų (graikų) apeigų katalikus, Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino istoriją, Lietuvos ir Lenkijos unitus. A. Vasiliauskienė monografiją rašė aštuonerius metus. Remėsi pačios surinkta Lietuvos, Ukrainos, Brazilijos, Vatikano archyvų medžiaga; įvairiose valstybėse išleistas katalogais, enciklopedijomis, kalen-

2017 m. Lvove vykusios tarptautinės konferencijos dalyvio pažymėjimas

iniciatorės ir organizatorės, indėlių, pažymi, kad universiteto mokslo bendruomenė didžiuojasi, kad 2001 m. lapkričio 8–11 d. Lietuvoje įvyko pirmoji pasaulyje tarptautinė mokslinė–praktinė konferencija, skirta Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui, kurios tema

„Bazilijonai Lietuvoje ir Ukrainoje“ susieta su Švč. Trejybės bažnyčios Vilniuje grąžinimo Rytų apeigų katalikams – tėvams bazilijonams dešimtmečiu.

Naujasis leidinys – XI tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimų pagrindu parengtas mokslinių straipsnių rinkinys. Tai paminklas dabartinei vienuolių bazilijonų veiklai įamžinti, skirtas plačiam skaitytojų ratui. Jo aukšta vertė pažymėta ir Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos G. S. Skovorodos Filosofijos instituto Religijotyros skyriaus prof. Liudmilos Filipovič recenzijoje: „Mokslinį leidinio vertingumą stiprina straipsnių autorių naudoti šaltiniai ir visapusiškai dalykiška jų analizė, tarp jų ir leidinys „Vilniaus vienuolyno gynyba“. Straipsniai parengti, remiantis gausiais archyviniais duomenimis.“

Turiningą vienuolių bazilijonų ir Lietuvos bei Ukrainos pasauliečių veiklą atskleidžia ir 52 informatyvių fotografijų ciklas bei jas paaškinantys užrašai. Prof. dr. Va-

Ne mažiau svarbi ir praktinė tokios knygos reikšmė. Joje: 1) identifikuotas Vilniaus Švč. Trejybės bažnyčios vienuolių, vadovaujamų tėvo Pavlo (Petro Jachimec) OSBM, indėlis, populiarinant Ordiną ir jo veiklą; 2) atskleista lotynų ir graikų apeigų katalikų bendravimo specifika lietuvių ir ukrainiečių bendradarbiavimo kontekste; 3) nustatytas poreikis fiksuoti ir kaupti informaciją Ukrainos graikų apeigų katalikų bažnyčios istorijai rašyti ateityje; 4) atkurtas istorinis teisingumas – į tikinčiųjų atmintį sugražintas pamirštas Bazilijonų ordinas; 5) reabilituoti įvairių valdžių represuoti Ordino veikėjai, iš užmaršties prikelti liaudies dvasinio tobulinimo vadovai; 6) šiuo metu Šiaulių rajone, Bazilijonuose besidarbuojantiems Šv. Bazilijaus Didžiojo parapijos dvasininkams (lotynų apeigų kunigams) pateikta išsami graikų apeigų katalikų vienuolių pradėtų sielovados darbų istorija.

Dr. A. Vasiliauskienės parengta monografija svariai prisidėtų, atliekant gilesnius

Dr. Aldonos Vasiliauskienės susitikimas su Josyfo Veljamino Rutsio filosofijos–teologijos studijų Bazilijonų instituto Briuchovičiuose studentais – seminaristais

clovo Tričio recenzijoje konstatuojama: „Tai bendras trijų aukštojo mokslo institucijų leidinys <...>, kuriame istoriškai įprasminata visų ligi tol vykusių konferencijų reikšmė, populiarinant vienintelio Lietuvoje įsteigto Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino veiklą, jo įtaką kultūrai, švietimui, visuomenės dvasingumo ir politinio sąmoningumo ugdymui.“

Spaustuvės dažų laukia nauja knyga

Naujoji dr. A. Vasiliauskienės monografija pavadinta „Lietuva – Ukraina: religija, mokslas, kultūra“. Sprendžiant iš turinio, Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino nariai ne tik XVI–XIX a. praktiniais darbais rašė savo vienuolijos istoriją. Ją rezultatyviai teberašo ir iki šiol. Nemažai svarbių momentų iš 15 bendradarbiavimo metų lietuvių ir ukrainiečių kalbomis tiksliai užfiksuota dr. A. Vasiliauskienės publikacijose, kurių suskaičiuojama per 500. Tai straipsniai, nušviečiantys vienuolių bazilijonų susitikimus su eilinėmis žmonėmis, mokiniais ir mokslininkais. Visa tai davė pastebimų rezultatų: graikų apeigų katalikai tapo daugiau žinomi visuomenei.

Spaudai parengta knyga ypač vertinga tuo, kad iš kasdienio gyvenimo surinkta, susisteminta ir apibendrinta gausi faktinė medžiaga, liudijanti Vilniaus vienuolių bazilijonų 2001–2016 m. veiklą, likviduojant bolševikinio ateizmo padarytą žalą bažnyčiai ir pačiam Ordinui, puoselėjant dviejų tautų – graikų ir lotynų apeigų katalikų bendradarbiavimo tradicijas.

Bazilijonų ordino veiklos tyrimus ateityje. Tačiau pavojus šiai knygai neišvysti dienos šviesos, t. y. nepatekti į skaitytojų rankas, – realus. Nors leidinio redagavimo ir vertimo išlaidas padengė pati autorė, bet knygos maketavimo ir leidybos išlaidos jau būtų visai nebepakeliamos. Dar tikimasi... Dar laukiama dėmesio iš naujosios Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino administracijos Ukrainoje. Gal į tą problemą dėmesį atkreips Ukrainos nepaprastasis ir įgaliojasis ambasadorius Lietuvos Respublikoje Volodimiras Jatsenkivskis, 2019 m. lapkričio mėnesį lankęsis Bazilijonų mokykloje–daugiafunkciniame centre, kur garbingi svečiai buvo supažindinti su bažnyčios ir mokyklos istorija, jos mokyklos erdvėmis – rašytojos B. Mejerjytės klase–muziejumi, kultūrinių dialogų puoselėtojos dr. A. Vasiliauskienės, lydėjusios svečius, vardo klase. Jiems papasakota ir apie mokykloje organizuotas tarptautines konferencijas.

Be abejo, šioje knygoje vietos galėtų rasti ir 2019 m. „XXI amžiuje“ A. Vasiliauskienės iniciatyva pradėtas spausdinti straipsnių ciklas „Rytų (graikų) apeigų katalikų (unitų) dvasinis gyvenimas Vilniaus Švč. Trejybės bažnyčioje“, kuriame skaitytojais supažindinami su dabar vykstančiais Vilniaus Švč. Trejybės Graikų apeigų katalikų bažnyčios remonto darbais ir puošyba, čia rengiamomis parodomis bei labdaros koncertais.

Istorikės dr. Aldonos Vasiliauskienės „ukrainietiškos veiklos“ įvertinimas

■ Atkelta iš 6 p.

Asmeninių ir institucinių ryšių plėtotė

Dr. A. Vasiliauskienės dėka, jos nuolatinių vizitų į Ukrainą metu, ukrainiečių mokslininkų kvietimu į Lietuvą dalyvauti konferencijose ir ukrainotyros suvažiavimuose bei ukrainistų kongresuose buvo mezgami asmeniniai ir instituciniai ryšiai su Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos Istorijos ir filosofijos, Etnografijos, Etnologijos, Šaltotyros institutais; Kijevo ir Lvovo nacionaliniais universitetais, Šiaulių universitetu, Lvovo religijų istorijos muziejumi ir daugeliu kitų įstaigų.

Pirmosios mokslinės–praktinės konferencijos padėjo tvirtus pagrindus dalykiniams Šiaulių universiteto ryšiams su vienuoliais bazilijonais puoselėti. Tada užmegzti ryšiai greitai peraugo į Šiaulių universiteto ir Metropolito Josyfo Veljamo Rutsio filosofijos–teologijos studijų bazilijonų instituto ilgalaikio bendradarbiavimo sutartį, kuri buvo pasirašyta 2004 m. rugsėjo 30 d. Kitas panašus Šiaulių universiteto žingsnis – 2005 m. gegužės 25 d. sudaryta bendradarbiavimo sutartis su Lvovo nacionaliniu Ivano Franko universitetu. Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo Šiaulių universitetas tapo pirmąja Lietuvos aukštąja mokykla, pradėjusia kurti dalykinius akademinis santykius su Ukrainos aukštosiomis mokyklomis. A. Vasiliauskienė šiuos faktus paviešinus Lietuvos periodinėje spaudoje, abi Šiaulių universi-

teto ir minėtų Ukrainos institucijų sutartys virto paskata kitoms Lietuvos aukštosioms mokykloms, kaip antai, Lietuvos edukologijos universitetui, Vilniaus universitetui ir kt., ieškoti analogiškų bendradarbiavimo galimybių.

2005 m. gegužės 11 d. A. Vasiliauskienės iniciatyva metropolito Josyfo Veljamo Rutsio Filosofijos–teologijos studijų Bazilijonų institute organizuotos Šiaulių universiteto dienos, kurios įsiliejo į VI tarptautinę mokslinę konferenciją, skirtą Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui. 2007 m. vasarą Šiaulių universiteto studentai kartu su Lvovo nacionalinio Ivano Franko universiteto studentais atliko archeologinę praktiką Pidhircuose. Ten lietuvius kuravo dr. A. Vasiliauskienė, o globojo vienuoliai bazilijonai. Briuchovičių bazilijonų institute buvo dėstytas lietuvių kalbos kursas, kuriam vadovavo Šiaulių universiteto prof. Genovaitė Kačiušienė. Studentams, išlaikiusiems testus, buvo numatyta organizuoti praktiką Bazilijonų vidurinėje mokykloje. Deja, dėl susidariusių nepalankių sąlygų jos suorganizuoti nepavyko.

2008 m. liepą ir rugpjūtį Šiaulių universiteto dėstytojai ir studentai talkino stovykloje „Atgaja – 2008“, kurią Karpatuose organizavo Lvovo lietuvių bendruomenė „Medeina“. Stovyklos kuratorė buvo dr. A. Vasiliauskienė. 2017 m. sausio 13–15 d. Marijano Remeikio vadovaujamas Kupiškio kamerinis choras „Cantus Vita“ Ivano Frankivske atstovavo Lietuvai, dalyvaudamas bazilijonų

Straipsnių rinkinio sutiktuvės LR Seime

surengtame aštuntajame kalėdinių giesmių festivalyje „Kalėdos Maizliuose“. Vienuolių bazilijonų dėka kupiškėnų choristai pirmieji iš Lietuvos giesmėmis įsiliejo į Ukrainos šventę, skirtą Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino 400 metų jubiliejui. Jie džiaugėsi, kad jų atliekamas giesmes girdėjo ukrainiečiai. Ne mažiau tuo džiaugėsi ir tos kelionės iniciatorė, oficialių susitikimų organizatorė ir vertėja dr. A. Vasiliauskienė.

Kupiškėnų delegacija, vadovaujama Kupiškio mero Dainiaus Bardausko, jau vyko ne į nežinomą susitikimą Ukrainoje, bet į suėjimą su bičiuliais. Delegaciją lydėjo Kupiškio televizijos ir informacijos centro vadovas Povilas Vireliūnas, filmavęs ne tik festivalį, bet ir mero D. Bardausko oficialius susitikimus su Žovkvos bei Ivano Frankivsko miestų merais, jo interviu Ukrainos televizijos kanalų, radijo laidų bei spaudos darbuotojams. P. Vireliūno dėka giesmių festivalį „Kalėdos Maizliuose“, kuriame dalyvavo 41 kolektyvas

(vaikų ir suaugusiųjų chorai, vokaliniai ir styginiai ansambliai, kapelos), pamatyti ir išgirsti galėjo visų Lietuvos regionų žiūrovai.

Choras „Cantus Vita“ jau pirmąja atlikta giesme pelnė klausytojų palaikymą. Ji suskambėjo visu grožiu, suvirpino širdis ir išspaudė ašaras. Tada Kristaus Karaliaus bažnyčioje kalėdines giesmes giedojo 5 kolektyvai. „Cantus Vita“ chorui buvo suteikta išimtinė teisė giedoti ilgiau nei kitiems. Kupiškio delegacijos nariai turėjo galimybę susipažinti ir artimiau pabendrauti su vienuoliais bazilijonais, jų dėka pabuvoti Rytų apeigų katalikų šventovėse aukojamose šv. Mišiose. Lietuviai jautė nuoširdų Ivano Frankivsko gyventojų, dalyvavusių festivalyje, dėmesį ir dėkingumą.

Festivalį „Kalėdos Maizliuose“ dr. A. Vasiliauskienė plačiai pristatė Lietuvos laikraščiuose „XXI amžius“, „Lietuvos aidas“, rajono laikraštyje „Kupiškėnų mintys“ ir kt. (Tęsinys – kitame numeryje) ■

AKADEMINĖS BENDRUOMENĖS POZICIJA

Gyvenimas šiuo laikotarpiu turėtų tapti lėtesnis

Pokalbis su VVU profesoriumi, psichologu Aidu Perminu

Akistata su COVID-19 ir karantinas ne tik turi įtakos ekonominiam šalies gyvenimui, bet ir atnešė pokyčių į kiekvieno iš mūsų kasdienį gyvenimą.

– **Didelis informacijos srautas apie koronavirusą ir aukštyn kojomis karantino sąlygomis apvirtęs gyvenimas daugeliui žmonių sukėlė stresą. Kaip jį įveikti?**

– Taip, ši situacija sukelia stresą, nes yra visiems mums nauja ir įprastos iššūkių įveikimo taktikos, kurių kiekvienas mūsų turime ir taikome, dabar nelabai tinka. Jei į esamą situaciją pažvelgtume kaip į stresą sukeltantį įvykį, reiktų prisiminti, kad egzistuoja du streso įveikimo būdai: orientuotas į problemą ir orientuotas į emocijas.

Į problemą orientuotas streso įveikimo būdas yra panašus į įvairių problemų sprendimo taktikas. Norint problemą išspręsti, pirmiausia reikia ją suprasti ir ramiai pagalvoti, su kuo susidūrėme. Tada tikslinga įvertinti visus galimus būdus šiai problemai spręsti, pasverti jų efektyvumą (naudą ir sąnaudas), pasirinkti geriausią sprendimo būdą ir nuosekliai jį įgyvendinti.

Į emocijas orientuotas problemos įveikimo būdas yra nukreiptas į emocines įtampos sumažinimą, kai nesiimama konkrečių veiksmų problemai spręsti. Problema išlieka, bet žmogus nusiramina. Tam gali padėti bet kokia raminanti veikla: filmų žiūrėjimas,

VDU Socialinių mokslų fakulteto profesorius Aidas Perminas

knygų skaitymas, fizinis aktyvumas, įvairios relaksacijos technikos.

Kiekvienas žmogus naudoja abu streso įveikimo būdus ir jų naudingumas priklauso nuo aplinkybių. Jei įmanoma ką nors situacijoje pakeisti, verta dėti pastangas ir siekti, kad problema būtų išspręsta. Jei situacijos pakeisti nėra galimybių, lieka nusiraminti. Tad ir karantino sąlygomis tai tinka: vertėtų ramiai įvertinti savo padėtį ir galimybes ją pagerinti. Visi žinome, kad virusas užkrečiamas, tačiau yra aiškios rekomendacijos, kaip sumažinti užsikrėtimo galimybę. Vadinas,

jei šių rekomendacijų laikysiuosi, tikimybė užsikrėsti sumažės. O visa kita nuo manęs nepriklauso, tad ir galvojimas apie tai ar blogi išgyvenimai situacijos nepakeis. Taip pat nusiteikti reiktų ir dirbant namuose: ši darbo forma man neįprasta, mažiau efektyvi, bet esamoje situacijoje nieko negaliu pakeisti, tad priimsiu ją ir be reikalo nejausiu įtampos.

– **TV, radijas, interneto žiniasklaidos platformos šiuo metu yra visų mūsų dėmesio centre. Kaip reiktų skaityti ir vertinti gaunamą gausią informaciją?**

– Žiniasklaidoje sklinda visokių žinių. Kai kurios yra labiau optimistiškos, kai kurios – visai pesimistiškos. Ir niekas nežino, kaip bus, nes įvykiai tikriausiai vystysis kažkoku trečiuoju keliu. Tokioje nežinioje verta labiau įsiklausyti į racionalias ir optimistines žinias. Tai padės geriau jaustis situacijoje, kurioje mažai ką gali pakeisti.

– **Daugeliui dabar, dirbant nuotoliniu būdu, kyla nemažai iššūkių. Kaip nusistatyti naują dienotvarkę?**

– Gali būti, kad darbas namuose yra mažiau produktyvus, nes ši situacija yra nauja, neįprasta, nepatogi. Ilgainiui žmogus prisitaiko prie naujų aplinkybių ir produktyvumas sugrįžta. Dažnai stresą mums kelia pati mintis, kad reikės kažką daryti kitaip, nei esame įpratę. Savo mintyse mes kovojaime su tikrove, ją burnojame, eikvodami tam energiją. Kitaip sakant, dalį streso „pasigaminame“ patys savo nelankščiu mąstymu, noru, kad viskas būtų taip, kaip esame pratę, pokyčių nepriėmimu.

Vienišas žmogus. Asociatyvi nuotr.

Kita vertus, ne visus darbus įmanoma dirbti namie. Tuomet lieka tik juos atidėti ir susitaikyti, kad kai kas nebus padaryta. O kalbant apie „dirbti trukdančius“ vaikus, pagalvokime: iš tiesų labai smagu, kad vaikų yra, kad jie bėgioja. Susikaupti tai gal ir trukdo, bet ryšiams su atžalomis palaikyti esama situacija yra palanki. Apskritai mūsų gyvenimas šiuo laikotarpiu turėtų tapti lėtesnis, galėtų atsirasti daugiau bendravimo su šeima, daugiau įsigilinimo į save, daugiau gyvenimo pajautimo.

– **Šiomis dienomis tenka išgirsti, kad laiką leidami namuose žmonės jaučiasi apatiški, pradėję energiją ir nenori daryti to, apie ką seniai svajojo. Pavyzdžiui, susitvarkyti knygų spintą ar nuotraukų albumus.**

– Tiksliau šiuo metu būtų save pamaloninti. Gal nereikia dabar priverstinai tvarkytis, o verčiau maloniai praleisti laiką: grįžti prie užsiėmimų, kurie kadaise buvo

Tarp kaimo raidos strategų buvo ir ekonomistas Domas Cesevičius

Prof. habil. dr. Algirdas Juozas Motuzas

Ekonomistai – Vilniaus universiteto doc. dr. Vincentas Lukoševičius (1937–2009) ir Lietuvos žemės ūkio universiteto prof. dr. Mečislovas Treinys (1941–2008) – parengė ir 1998 m. išleido knygą „Domas Cesevičius“. Ji skirta įamžinti atminimą vieno iš iškiliausių Lietuvos ekonomisto teoretiko, valstybininko, politiko, du kartus Sibiro kalinio ir tremtinio, baigiantis praėjusio šimtmečio ketvirtajam dešimtmečiui padėjusio kurti modernią Lietuvą. Jo ir bendraminčių taurius siekius sužlugdė Antrasis pasaulinis karas ir besikeičiantys okupantai. Sovietmečiu šių žmonių darbai buvo nepageidaujami, mažai minimi. Tačiau mus pasiekė jų mintys, raštai, studijos ir projektai. Šis paveldas dėl mūsų puikybės ar abejingumo yra primirštas, ne visada analizuojamas, vertinamas ir panaudojamas.

D. Cesevičius gimė 1902 m. Panevėžio aps. Smilgių valsč. Dapšionių kaime. 1924 m. baigė Panevėžio gimnaziją, 1924–1928 m. studijavo Lietuvos universitete Humanitarinių mokslų fakultete Filosofijos ir pedagogikos skyriuje, 1928–1932 m. Vokietijos Kelno universitete studijavo socialinius mokslus. Čia 1933 m. apgynė disertaciją „Das Finanzsystem Litauens“ ir gavo ekonominių valstybės mokslų daktaro laipsnį. Šeimos neturėjo.

Tais pačiais metais D. Cesevičius buvo priimtas dėstyti Vytauto Didžiojo universitete. Nuo 1935 m. – privatdocentas. Ekonomikos klausimais aktyviai rašė tokiuose leidiniuose, kaip „Lietuvis“, „Vairas“, „Ekonomika“, „Lietuvos aidas“. 1934–1937 m. buvo „Lietuvos aidas“ Ekonomikos skyriaus redaktorius, 1939 m. trumpai ėjo vyriausiojo redaktoriaus pareigas. 1938–1939 m. stažavosi Anglijos ir JAV universitetuose, buvo Rokfelerio fondo stipendininkas. Mokėjo keturias kalbas. 1939–1940 m. buvo Lietuvių tautininkų sąjungos pirmininkas.

1940 m. birželio mėnesį į Lietuvą įžengus Sovietų Sąjungos kariuomenei ir prasidėjus faktinei šalies okupacijai, tų pačių metų liepą D. Cesevičius buvo suimtas ir 1941–1945 m. įkalintas Komijos lageriuose. Grįžusiam į

Lietuvą kaliniui sovietų valdžia tarsi suteikė galimybę tęsti mokslinę veiklą: 1945 m. vasarį jam leista įsidarbinti Vilniaus valstybinio universiteto Politinės ekonomijos katedros docentu ir kurį laiką vadovauti nedidelei Pramonės ekonomikos katedrai.

Tačiau D. Cesevičius neturėjo sąlygų gyventi ir dirbti laisvai, nes buvo nuolat sekamas. Už planinės ekonomikos kritiką viešuose pasisakymuose 1950 m. rugpjūtį doc. D. Cesevičius vėl buvo areštuotas ir 1951–1954 m. ištremtas į Krasnojarsko kraštą. Grįžęs į Lietuvą, nuolatinio ilgalaikio darbo neturėjo, gyveno iš sutartinių darbų ir vertėjavimo. Rašė Lietuvos ūkio istorijos, rinkos ir kitomis ekonomikos temomis. D. Cesevičius paliko mašinraščio tekstų – dvylika skirtingos apimties studijų (nuo 14 iki 554 lapų), sovietmečiu negavusių leidimo paskelbti. Prof. M. Treinio žiniomis, visas jo palikimas – per 2000 puslapių rašytinio teksto. Ne mažiau kaip 500 puslapių apimties studijinių darbų buvimo vieta kol kas nežinoma. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, vienas jų – „Lietuvos ekonominė politika 1918–1940 m.“ – buvo išleistas atskira knyga.

1960 m. viduryje D. Cesevičius pagaliau gavo ekonomisto vietą Žemės ūkio statybos projektavimo institute. Bet jau kitų metų sausio mėnesį vėl norėta jį išvaryti, motyvuojant tuo, kad skyrius, kuriame jis dirba, esąs slaptas, todėl nepatikimas asmuo negalįs jame dirbti. Tačiau po kurio laiko buvo apsiraminata ir D. Cesevičius paliktas dirbti institute. Tik buvo pakeistas jo darbo pobūdis – jis siuntinėjamas į ilgalaikes komandiruotes rajonuose. Pirmoji išvyka – į Kėdainių rajoną rengti statybų projektus.

Tuo metu vienas strateginių žemės ūkio klausimų visoje Sovietų Sąjungoje, taigi ir sovietų valdomoje Lietuvoje, buvo visuomeninio ūkio ir jo teritorinio vieneto dydis, racionalus gamybinio centro aptarnavimas ir kiti sprendiniai, susiję su ūkio projektavimu ir gamybos bei darbo organizavimu. Žemės ūkio statybos projektavimo institute Kaune buvo įsteigtas specialus rajoninio planavimo skyrius. Jo žmonėms dalyvaujant, 1960 m. rugpjūtį Lietuvos žemdirbystės mokslinio ty-

rimo institute įvykusiame pasitarime nutarta kreiptis į Vyriausybę sudaryti autoritetingą tarpžinybinę komisiją, kuri tą darbą koordinuotų ir parengtų rekomendacijas.

Dirbti šia tema turėjo visos mokslinio tyrimo ir planavimo institucijos, susijusios su žemės ūkiu. Vyriausybei pritarus, komisijos pirmininku buvo paskirtas Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto direktorius doc. P. Vasinauskas. Sutarta reikalingus skaičiavimus ir eksperimentus rengti Vidurio Lietuvai būdingas gamtos sąlygas turinčiame Kėdainių rajone. Ypač daug dėmesio ir laiko buvo skirta sprendžiant gamybinio padalinio dydžio, gamybos ir darbo jame organizavimą.

Dirbdamas Kėdainiuose ir Dotnuvoje, D. Cesevičius artimiaus susipažino su Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto direktoriumi ir tarpžinybinės komisijos pirmininku doc. P. Vasinausku, kuris jį netrukus įtraukė į visuomeninio ūkio dydžio tyrimus. Tada D. Cesevičius buvo atnaujinęs ryšius su žymiu Lenkijos ekonomistu prof. O. Lange, kurį pažinojo dar nuo studijų Vokietijoje ir stažuotės JAV laikų. Jis paprašė atsiųsti kolegos parašytą ūkio dydžio paskirčiai skirtą knygą, išleistą Lenkijoje, o gavo dvi: vieną jo paties, antrą – prof. J. Kosickio. Pasak V. Daugnoros, dirbdamas šioje komisijoje, ekonomistas D. Cesevičius daug prisidėjo prie gamybos valdymo klausimų tyrinėjimo skirtingo dydžio padaliniuose.

1961 m. doc. P. Vasinausko vadovaujama komisija baigė darbą. Vadovas parašė ataskaitos tekstą, apibendrinimus ir išvadas, kuriomis remiantis buvo galima pradėti sudarinėti ūkių planavimo schemas ir perspektyvinius organizacinio-ūkinio tvarkymo planus rajonuose. Siūlyta visų tipų ūkiuose organizuoti gamybą teritorinių, mechanizuotų, kompleksinių padalinių pagrindu: kolūkiuose – brigadų, valstybiniuose ir tarybiniuose ūkiuose – skyrių. Buvo siūlyta, kad brigados arba skyriaus racionalus dydis neturėtų viršyti 500 ha bendro ploto. Jų teritorijos viduryje numatyta projektuoti sodybą, kurią sudarytų du sektoriai – gamybinis ir gyvenamasis. Pasiūlyta, kad Vidurio Lietuvoje ūkių sudarytų 5–7 padaliniai, o jis

pats būtų 2500–3500 ha bendro ploto. Taip sudarytose administracinių rajonų planavimo schemose žemdirbiai galėtų gyventi ten, kur dirba. Prioritetas buvo atiduotas gamybiniam, o ne kultūriniam-buitiniam veiksniumi. Buvo parengta ir pirmoji respublikoje Kėdainių rajono planavimo eksperimentinė schema.

Tačiau tuometinė Lietuvos TSR Ministrų Taryba Kėdainių rajono plano nepatvirtino, kadangi nenorėjo priimti visos atsakomybės ir galimų pasekmių dėl doc. P. Vasinausko vadovaujamos komisijos parengtų rekomendacijų tvirtinimo, koregavimo ar atmetimo. Todėl nutarta nenutraukti projektavimo darbų, o projektuotojams nurodyta, kad, parinkdami perspektyvias sodybų vietas, atsižvelgtų ir į ūkių bei rajonų vadovų pageidavimus. Tik po trejų metų nuo komisijos parengto dokumento įteikimo Maskvai Sąjunginis žemės ūkio ekonomikos mokslinio tyrimo institutas suderino, atspausdino ir išplatino oficialias laikinąsias rekomendacijas. Jose buvo nurodytas racionalus padalinio plotas Lietuvos TSR ūkiuose – 400–640 ha žemės ūkio naudmenų. Rekomendacijos nedaug skyrėsi nuo doc. P. Vasinausko vadovautos komisijos rekomendacijų. Tik tada tuometinė Vyriausybė nustatė rajonų planavimo schemų tvirtinimo tvarką, ir atitinkamos žinybos ėmėsi darbo.

Planuojant paaiškėjo, kad projektuotojai per daug atsižvelgė į rajonų ir ūkių vadovų pageidavimus nepaisyti doc. P. Vasinausko vadovautos komisijos rekomendacijų kurti teritorinius mechanizuoto kompleksinio padalinio vienetus: kolūkiuose – brigadas, valstybiniuose ir tarybiniuose ūkiuose – skyrius. Po kelerių metų bandyta juos pakeisti vadinamaisiais technikos kiemais ir pasisakyta už centralizuotą technikos valdymą – traktorines brigadas. Komisijos tyrimų duomenimis, tokia gamybos ir darbo organizavimo forma buvo pati neefektyviausia ir neperspektyviausia iš visų galimų. Tačiau šių rekomendacijų oponentai komisijos siūlymus vadino klaidingais ir juos siejo vien su P. Vasinausko asmeniu. (*Pabaiga – kitame numeryje*)

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

politikos kontekste) nestiprina Lietuvos, kaip teisinės valstybės, įvaizdžio ir tarnauja Kremliaus vykdomam informaciniam karui prieš mūsų valstybę“, – teigia parlamentaras A. Ažubalis.

Seimo nariai prašo, kad Užsienio reikalų ministerija tokias instrukcijas perduotų Lietuvos diplomatinėms atstovybėms užsienyje, kur jos būtų naudojamos, siekiant atremti Kremliaus dezinformaciją ir propagandą. „Atsižvelgiant į galutinį ir neskundžiamą Administracinio teismo sprendimą, raginame užsienio reikalų ministrą Liną Linkevičių informuoti Lietuvos diplomatinės atstovybės apie oficialią Lietuvos valstybės poziciją dėl Jono No-reikos-Generolo Vėtros ir įpareigoti mūsų ambasadas pristatyti ir ginti mūsų istorinę

tiesą tarptautinėje arenoje“, – pažymi Seimo narys L. Kasčiūnas.

Rezoliucija „Dėl Rusijos Federacijos istorinio revizionizmo“. Seimas pasmerkė Rusijos Federacijos skleidžiamą dezinformaciją, kuria neigiamas Sovietų Sąjungos, kaip vienos iš pagrindinių Antrojo pasaulinio karo iniciatorių, vaidmuo, siekiant jį perkelti agresijos aukoms ir pateisinti 1939-ųjų Molotovo-Ribentropo paktą bei jo slaptuosius protokolus. Jų vaidmuo, pasmerkiant Centrinę ir Rytų Europą okupacijos ir priespaudos dešimtmečiams, yra įrodytas, remiantis istoriniais šaltiniais.

„Artėjant Antrojo pasaulinio karo metinėms, suintensyvėjo Rusijos propaganda. Vien per porą kovo savaitių buvo pasiūsta per 100 žinučių Antrojo pasaulinio karo tematika, iškraipant istorinę tiesą“, – pristatydama rezoliucijos projektą, sakė užsienio

reikalų ministras Linas Antanas Linkevičius. Pasak ministro, Lietuva gerbia Antrojo pasaulinio karo dalyvių kovoje su nacizmu atminimą. Priimta rezoliucija primenama, kad nacistinės Vokietijos ir Sovietų Sąjungos pasirašytas 1939 m. Molotovo-Ribentropo paktas iš tikrųjų yra viena iš tikrųjų priežasčių, dėl kurių ir prasidėjo Antrasis pasaulinis karas.

„Karo pabaiga nei Lietuvai, nei kitoms Vidurio ir Rytų Europos valstybėms neatnešė laisvės. Priešingai, ji lėmė antrąją, penkis dešimtmečius trukusią sovietų okupaciją ir tremtis. Rezoliucija rodoma solidarumą su Lenkija ir kitomis sąjungininkėmis, kurias Rusijos Federacija siekia apkaltinti, prisidėjus prie Antrojo pasaulinio karo pradžios, pateisinti Molotovo-Ribentropo paktą ir jo slaptuosius protokolus“, – sakė užsienio reikalų ministras. ■

Gyventojų saugumą padidintų vietinės maisto tiekimo sistemos

■ Atkelta iš 2 p.

produkcijos realizavimo sėkmę. Svarbu savi-valdybės mastu suderinti skirtingo lygmens vietos maisto sistemos (ūkio, bendruomenės, socialinės partnerystės ir savivaldybės) veiklą ir siekti šių skirtingų lygių sąveikos sinergijos.

Konkrečiose geografinėse teritorijose vykstantys reiškiniai, šiandienės ir ateities tendencijos bei procesai yra kompleksiniai. Todėl reikalingos inovatyvios, tvarią plėtotę užtikrinančios strategijos, kooperuoti veiksmai, kurie padėtų sutelkti suinteresuotas šalis, kad jos padėtų vietos ūkininkams novatoriškai ūkininkauti ir patekti į vietos rinkas. Tam reikalingos naujos žinios ir naujas mąstymas. Būtina jau šiandien galvoti ir apie šiuos išbandymus gebančius valdyti naujos kartos specialistus, skatinti jaunos žmonės rinktis kaimo raidos administravimo krypties studijas. *Autorė yra Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijos profesorė* ■

Vienas iš 1863–1864 m. sukilimo vadų – Adomas Bitė

Ruslanas Baranauskas

Šiomet dienos šviesą turėtų išvysti Šiaulių entuziastų, krašto patriotų pastangomis ir savanorių rėmėjų lėšomis parengta knygelė apie išskirtinę asmenybę, dalyvavusią kovose prieš Lietuvoje carinės Rusijos vykdytą nutautinimo ir kolonijinę politiką. Knygelės sumanytojas yra Mindaugas Stakutis, besidomintis žymių asmenybių genealogija ir renkantis medžiagą kitoms publikacijoms.

Žinia apie netikėtai Gedimino kalno papėdėje surastus didvyrių palaikus papildė dar mokyklos suole girdėtus pasakojimus apie to laikmečio įvykius ir atvedė prie minties, kad jau seniai laikas šalia K. Kalinausko, A. Mackevičiaus ar Z. Sierakausko kalbėti ir apie kitus narsuolius, aktyviai dalyvavusius 1863–1864 m. sukilime. Verta tęsti tiriamąją veiklą ir daugiau sužinoti apie šį labai sudėtingą tautos istorijos tarpsnį.

Dar sunku numatyti tiksliai šios knygelės pasirodymo datą, net galutinę jos apimtį, nes viską koreguoja neprognozuojami išbandymai pasauliui dėl staiga kilusios pandemijos.

Leidyklos patiria milžiniškus nuostolius. Tačiau šio sumanymo idėja – pažvelgti į Lietuvos išsivaduojamąjį judėjimą per to laikotarpio tarptautinį kontekstą, analizuojant herojų charakterius, prieštaringai vertinamus jų sprendimus ir poelgius lėmusias aplinkybes – yra labai perspektyvi.

Idėjos autoriai kruopščiai išnagrinėjo daugybę to laikotarpio ir vėlesnių dokumentų: rankraščių, laiškų, spaudos leidinių ir kt. Geranoriškumo nešykštėjo ir Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių ir retų spaudinių skyrius. Prie knygelės stiliaus tobulinimo prisidėjo ir kalbininkai. Daugeliui būsimųjų jos skaitytojų bus labai įdomu susipažinti su tokių asmenybių, kaip Juozas Tumas-Vaižgantas, Juozas Miliauskas-Miglovara ir lenkų publicistas Adomas Medekša, atsiliepimais apie sukilimo metu išgarsėjusį savamokslį kaimo amatininką Adomą Bitę.

Siekti tikslumo yra pagrindinis bet kurio mokslinio darbo ar publikacijos rengimo kriterijus. Knygelės rengėjams teko su tuo susidurti nuo pirmųjų bendro darbo dienų. Pavyzdžiui, teko kelis kartus tikslinti Adomo Bitės gimimo datą ir aiškintis jo gyvenimo

trukmę. 1883 m. jam mirus Prancūzijoje, gydytojas konstatavo, kad Adomas Bitė Anapilin iškeliavo, sulaukęs vos 40 metų amžiaus. Tačiau iki tol žinoma jo gimimo data – krikšto ir kituose dokumentuose nurodyti 1838 ar net 1837 m. Šioje knygelėje naujų klausimų gali sukelti ir turbūt pirmą kartą plačiai auditorijai paminėtos tokios pavardės, kaip Boleslaw Kuszjelko ir Mamert Giedgowid.

Netrukus šiuo leidiniu galės pasinaudoti ir studentai, rengiantys baigiamuosius darbus, nes joje chronologine seka surašyti 1863–1864 m. vykę susirėmimai, žygių maršrutai, aprašytas kariuomenių išsidėstymas, apibūdinti patirti nuostoliai. Čia pateikti ir kartografiniai žemėlapiai, padedantys patikslinti vietas, su kuriomis susiję sukilimo momentai. Tekstai atkreipti dėmesį į XIX a. naudotus visai kitokius ilgio, tūrio ir svorio matavimo vienetus.

Unikalus atvejis yra ir tai, kad pagrindiniam knygelės herojui Adomui Bitei pavyko išvengti carinės valdžios vykdyto sukilėlių, juo labiau jų vadų persekiojimų ir Sibiro tremties. Palikęs būriui vadovauti Vincentą Povilanskį ir išvykęs į Prancūziją, jis rinko

lėšas tolimesniems suplanuotiems ir koordinuotiems veiksams prieš carinės Rusijos vykdytą Lietuvos nutautinimo ir aneksijos politiką. Tik praėjus kuriam laikui, dauguma išsigelbėjusių kovotojų galiausiai nebeteko turėto bendraminčių pasitikėjimo ir pasiaukojimo dvasios. Tarp jų ir pats A. Bitė suvokė savo likimo tragizmą, paaiškėjęs, kad jo pastangos tuo metu nebegali būti sėkmingos.

Kadangi Lietuvoje siekis, kad kuo daugiau abiturientų rinktųsi humanitarines šakas, tapo nebemadingu reiškiniu, ši knygelė taps atspirties tašku bent keliems iš jų, pildant mažiau žinomus praeities įvykių puslapius. Pagaliau, jei bent keli jaunuoliai nustos be tikslo vasaromis slampinėti pakampėmis ir pajus, kad jiems įdomu aplankyti su tautos istorija susijusias memorialines vietas, senose kapinaitėse pakelti nuvirtusį kryžių, pasirūpinti seniai nebepriziūrimu paminklu ir galų gale tapti pilietinės visuomenės nariais, tai ir šios knygelės rengėjų pastangos neliks be pėdsako. Yra vilties, kad joje atskleista šios iškilios asmenybės gyvenimo istorija galbūt paskatins sujungti kinematografinių ir istorikų jėgas bendriems projektams. ■

NAUJOS KNYGOS LIETUVOS MEDICINOS BIBLIOTEKOJE

LIETUVOS MEDICINOS BIBLIOTEKA

Armantas Baginskas ir kt. Biosignalai. Mokomoji knyga. Kaunas, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Leidybos namai, 2018, 130 p.

Algirdas Baltuškevičius. Bičių produktai – žmonių sveikatai: medus, žiedadulkės, bičių duonelė, pikis, bičių pienelis, bičių nuodai, vaškas. Kaunas: Lietuvos apiterapeutų asociacijos leidinys, 2013.

Luciano Floridi. Ketvirtoji revoliucija: kaip infosfera keičia žmonių tikrovę. Vertė Diana Urbonė. Vilnius: Eugrimas, 2018, 255 p.

Martin R. Ford. Robotų era: technologijų pažanga ir ateitis be darbo. Vertė Ovidijus Stokys. Vilnius: Eugrimas, 2017, 334 p.

Steven Monroe Lipkin, Jon R. Luoma. Genomų amžius: pasakojimai apie genetinės medicinos naujienas. Vertė Dalia Janušaitienė. Vilnius: Eugrimas, 2019, 239 p.

Profesorius Stasys Biziulevičius. Gyvenimo ir veiklos apžvalga, bibliografija. Valstybinis mokslinių tyrimų institutas. Gamtos tyrimų centras, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka. Sudarė: Algimantas Jakimavičius, Sigita Dagienė. Vilnius, 2019, 159 p.

Mary Roach. Gurkšt: nuotykinga kelionė virškinimo traktu. Vertė Dalia Janušaitienė. Vilnius: Eugrimas, 2017, 319 p.

Lynn A. Stout. Sąžinės ugdymas: kaip geri įstatymai formuoja gerus žmones. Vertė

Dalia Janušaitienė. Vilnius: Eugrimas, 2017, 271 p.

Frank Wilczek. Visatos grožis: mėginimas suvokti pasaulio prigimtį. Vertė Ovidijus Stokys. Vilnius: Eugrimas, 2018, 511 p.

Vytautas Budnikas. Vaistų enciklopedija: Vaistai nuo nervų, psichikos ir kitų ligų. Kaunas: Vitae Litera, 2017, 729 p.

Michael Pollan. Kaip pakeisti protą: ką apie sąmonę, mirtį, priklausomybes, depresiją ir transcendenciją atskleidžia psichedelikų mokslas. Vertė Rasa Stašytė. Vilnius: Kitos knygos, 2019, 413 p.

Jarem Sawatsky. Šokis su drambliais: dėmesingo išsąmoninimo vadovas sergantiems demencija, Parkinsono, Alzheimerio ir kitomis lėtinėmis ligomis, bei visiems, kurių smegenys sensta. Vertė Diana Urbonė. Klaipėda: Liūtai ne avys, 2019, 223 p.

Albertas Čekauskas, Raminta Baušytė, Eglė Urbutienė. Seksualumas ir onkologinė liga. Vilnius: Onkopsichologijos ir komunikacijos centras, 2018, 119 p.

Matthew Syed. Tu esi nerealus: išmok pasitikėti savimi ir išdrįsk sužibėti (beveik) visose srityse. Vertė Justina Mikeliūnaitė. Vilnius: Žmogaus studijų centras, 2019, 151 p.

Finn Skårderud. Nerimas: klajonės po modernųjį Aš. Vertė Aušra Bagočiūnaitė, 3-ioji laida. Vilnius: Tyto alba, 2017, 501 p.

Claudia Welch. Subalansuoti hormonai – subalansuotas gyvenimas. Vertė Rūta Tumėnaitė. Vilnius: Briedis, 2019, 432 p.

Volker Wittkamp. Žemiau juosmens viskas gerai: urologo užrašai. Vertė Asta Dvilaitienė. Vilnius: Briedis, 2019, 253 p.

Albinas Bagdonas, Remigijus Bliumas. Aiškinamasis psichologijos terminų žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2019, 375 p.

Decanissimus. Pofesorius Salezijus Benignas Pavidonis. Sudarytojos Janina Tutkuvienė ir Violeta Žalgevičienė. Vilnius:

Vilniaus universiteto leidykla, 2019, 293 p.

Kūdikio priežiūra iki 3 metų. Redaktorius A. J. R. Waterston. Vertė Rima Guzelytė. Vilnius: Aktėja, 2018, 392 p.

Vilma Mažeikienė. Kai augti sunku: vaikų ir paauglių psichologinės problemos ir jų sprendimo būdai. Vilnius: Tyto alba, 2019, 212 p.

Algimantas Olšauskas. Sveikatos gidas: gydomųjų augalų žinynas kokybiškam ir sveikam gyvenimui. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2018, 253 p.

Gintautas Vaitoška. Homoseksualumas: ko nebeleidžiama pasakyti: psichologiniai, medicininiai, moraliniai ir socialiniai po-traukio tai pačiai gimčiai aspektai. Kaunas: Artuma, 2019, 158 p.

Ed Yong. Manyje gyvena milijonai: apie mūmijose gyvenančius mikrobus arba platenis žvilgsnis į gyvybę. Vertė Rasa Stašytė.

Vilnius: Kitos knygos, 2018, 382 p.

Steve Meyerowitz. Maisto derinimas ir virškinimas: 101 būdas pagerinti virškinimą. Vertė Agnė Nedzinskaitė. Kaunas: Vitae Litera, 2019, 100 p.

Boris Grinblat. Diagnozė – vėžys: gydytis ar gyventi? Alternatyvus požiūris į onkologiją. Vertė Lineta Mileikienė. Kaunas: Drema, 2019, 216 p.

Gabrielė Germanavičienė. Dėmesinga tėvystė: kaip auginant vaikus užaugti pačiam. Vilnius: Alma littera, 2020, 182 p.

Darian Leader. Kodėl mes nemiegame? Vertė Ieva Sidaravičiūtė. Vilnius: BALTO leidybos namai, 2020, 223 p.

Ronald Potter-Efron. Begydant piktas smegenis. Kaip, perpratus smegenis, galima lengviau suvaldyti pyktį ir agresiją. Vertė Matas Geležauskas. Vilnius: Vaga, 2019, p. 254. ■

Gyvenimas šiuo laikotarpiu turėtų tapti lėtesnis

■ Atkelta iš 7 p.

malonūs, bet ilgai neišgyvens. Viską užgožė darbas. Dabar, kai darbo mažiau, atsiranda tuštuma, kurią reikia užpildyti. Gali būti, kad malonūs užsiėmimai jau visiškai užmiršti ir žmogus dabar nebežino, kuo užsiimti, o neturėdamas užsiėmimo jaučia nerimą. Manau, kad vis tiek kiekvienas mūsų turime sritį, kuri traukia, nors iš pirmo žvilgsnio tai ir atrodo neracionaliai. Reikia įsiklausyti į save.

Kitas atvejis, kai reikia dirbti namie, t. y. teritorijoje, kuri asocijuojasi su poilsu. Šioje situacijoje pagelbėti gali darbo vietas

susiorganizavimas. Darbui reikėtų skirti tam tikrą kambarį ar bent stalą ir dirbti tik ten. Dar labai svarbu susiplanuoti dieną. Svarbu yra pasakyti sau, kada dirbu, o kada ne, ir nuosekliai laikytis šios dienotvarkės.

– Į šią situaciją jautriai reaguoja ir vaikai. Kaip jiems geriausiai paaiškinti esamą situaciją?

– Vaikai yra tėvų reakcijų atspindys. Jie stebi jaučiančius įtampą tėvus ir perima jų įtampą. Suaugusiesiems tai dar viena priežastis, dėl kurios verta nusiraminti, nes savo reakcijomis mes mokome vaikus, kaip jaustis ir elgtis sudėtingose situacijose. ■

NUOTOLINĖ PRIEIGA PRIE INFORMACIJOS ŠALTINIŲ

Registruoti Lietuvos medicinos bibliotekos vartotojai gali jungtis per programinę įrangą „Ezproxy“ adresu dbproxy.lmb.lt arba bibliotekos tinklalapio www.lmb.lt meniu juostoje pasirinkdami skiltį: Informacijos ištekliai > Nuotolinė prieiga. Atsivėrusi vartotojo identifikacijos langui, pateikite reikiamus duomenis: skaitytojo pažymėjimo numerį ir slaptažodį (jūsų pavardė lietuviškais rašmenimis).

Skaitytojams, turintiems kitų LIBIS tinklo bibliotekų skaitytojo pažymėjimą, prisiregistruoti nuotoliniu būdu Lietuvos medicinos bibliotekoje galima, naudojantis svetaine www.ibiblioteka.lt. Jei turite LIBIS

tinklo skaitytojo pažymėjimą, jums tereikia užsiregistruoti svetainėje, pažymint jūsų norimas bibliotekas: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Lietuvos medicinos biblioteka ar kt.

* Atsivėrusiame lange įveskite savo pažymėjimo numerį ir slaptažodį (slaptažodis yra jūsų pavardė, jeigu nekeitėte kitaip).

* Sėkmingai prisijungę, viršutinėje eilutėje pamatysite savo vardą ir pavardę, kuri yra aktyvuota. Paspauskite ir pateksite į langą „Mano profilis“. Tada pasirinkite eilutę: Peržiūrėti bibliotekų sąrašą. Atsivėrusiame lange pateikiamas bibliotekų, kuriose esate užsiregistravęs, sąrašas. Pasirinkite nuorodą:

Registracija naujoje bibliotekoje.

* Atsivėrusiame lange pažymėkite bibliotekas, kuriose norite užsiregistruoti, pavyzdžiui, Lietuvos medicinos biblioteka ar kt. Tai atlikę, palaukite. Po kurio laiko registracija bus patvirtinta.

Jeigu skaitytojo pažymėjimo neturite, tuomet jį užsisakykite, atlikdami visus veiksmus, kaip nurodyta atsivėrusiame lange: Skaitytojo pažymėjimo užsakymas ir registracija. Pažymėjimą jūsų pageidaujama adresu išsiųs Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos darbuotojai.

Kodėl verta naudotis www.ibiblioteka.lt paslauga? Įsigiję LIBIS tinklo pažymėjimą ir

užsiregistravę jums svarbiose bibliotekose, galėsite nuotoliniu būdu naudotis ne tik prenumeruojamomis duomenų bazėmis, bet ir skolintis el. knygas, kurias įsigyja Nacionalinė biblioteka. Visose LIBIS tinklo bibliotekose veikia ta pati prisijungimo ir informacijos paieškos sistema.

LMB prenumeruojamų duomenų bazių sąrašą ir išsamesnę informaciją rasite adresu www.lmb.lt/duomeniu-bazes. Kilus klausimams, kreipkitės: klauskite@lmb.lt; db@lmb.lt. LMB Informacijos paslaugų ir mokymo išteklių skyrius. El. paštas klauskite@lmb.lt, tel. (8 5) 261 7396.

LIETUVOS ŽINIASKLAIDOJE

Politinio lipimo per galvas „koronė“: nuo R. Šimašiaus, G. Landsbergio iki D. Grybauskaitės

Juozas Dapšauskas

Dėl koronaviruso – COVID-19 – pasaulis atsidūrė išskirtinėje padėtyje. Paskelbta pandemija, valstybės griebiasi griežčiausių priemonių padėčiai suvaldyti. Tai skatina skirtingas politines jėgas susitelkti bendram labui. Arba priešingai – susipriešinti. Kaip Lietuvoje...

Vasario 26 d. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos pirmininkas Ramūnas Karbauskis iškėlė mintį ir pasiūlė partijoms susitarti, nekelti panikos dėl koronaviruso ir dirbti vieningai, kad būtų įveiktas šis, artėjantis Lietuvos link, iššūkis, jau užklupęs kitas šalis. Anot R. Karbauskio kvietimo, „šalies politikai turėtų įsipareigoti neskleisti panikos ir dezinformacijos, būti politiškai korektiški ir objektyvūs, dirbti vieningai žmonėms, nesinaudoti koronaviruso situacija savo politiniams tikslams pasiekti. Susitarimą pasirašyti kviečiamos visos parlamentinės partijos“. Bet akivaizdu, kad **opozicinių partijų siekis – kuo didesnės valdančiųjų nelaimės, tuo jie laimingesni**. Tokia politinė tikrovė.

Tą pačią vasario 26 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė pirmoji Europoje paskelbė ekstremaliąją situaciją visos šalies mastu, prevenciškai dėl galimo užkrato paplitimo šalyje, nors dar nė vienas užsikrėtimo atvejis nebuvo nustatytas Lietuvoje. Italija apie ekstremaliąją situaciją visos šalies mastu paskelbė tik kovo 9 d., kai užkratas jau buvo plačiai pasklidęs. Pirmasis užsikrėtimo atvejis Lietuvoje nustatytas vasario 28 d.

Prieštarai buvo sutiktas Kovo 11 d. renginio uždraudimas uždaroje patalpoje Seime. Neva taip tiesiogiai atšaukiama ir Aukščiausiosios Tarybos–Atkuriamojo Seimo pirmininko Vytauto Landsbergio pagerbimo šventė. Kai kas net įžvelgė, kad tai yra valstiečių noras sugriauti „sąjūdžio vakarėlį“. Dabar pasigirsta kitų kaltinimų, kodėl visai nebuvo uždraustas ir lauke vykęs nepriklausomybės atkūrimo 30 metų minėjimas. Juk šis masinis renginys įvyko, jau esant nustatytiems koronaviruso atvejams.

Kovo 12 d. ryte (tada buvo nustatyti 3 užsikrėtę, iširti 321, o stebimų – iki 700) Vyriausybė paskelbė, kad renkasi į posėdį

ir bus priimti sprendimai uždaryti ugdymo įstaigas, riboti susibūrimus ir panašiai. Tada Vilniaus meras Remigijus Šimašius suskubo, dar, nepriėmus Vyriausybei sprendimo, užbėgti viešaisiais ryšiais už akių ir spaudos konferencijoje paskelbė, kad jie jau nusprendė uždaryti mokyklas daug ilgesniam laikui. Akivaizdu, kad tai buvo tik noras išlįsti į viešumą, savivalė, bet ne noras koordinuotai su ekstremalių situacijų centru spręsti problemą. R. Šimašius pusvalandžiu anksčiau savavališkai įveda „savo karantiną“ švietimo įstaigoms, nors kovo 6–8 d. numatytos Kaziuo mugės neatšaukė. O tai buvo tiesiogiai jo kompetencija. Beje, ir vėliau Vilniaus bei Klaipėdos liberalų merai – R. Šimašius ir Vytautas Grubliauskas skelbė politinius pareiškimus, kad centrinė valdžia nesugeba valdyti padėties.

Buvo tam tikrų tarpinių, pradėjus plisti koronavirusui šalyje, kai opozicinės jėgos atrodė tarsi mirusios. Tačiau jos nebuvo išnykusios, tiesiog kūrė intrigų, pasinaudojimo padėtimi savo politiniams kėslams planus. Kovo 21 d. „Vilmorus“ paskelbė apklausos rezultatus, kad du trečdaliai visuomenės teigiama vertina valdžios priimtus sprendimus, suvaldant koronavirusą. Taip pat paskelbta, kad net 11 proc. punktų pakilo ministro A. Varygų reitingas. Tada socialiniame tinkle pareiškiau, kad laukime stipraus puolimo prieš A. Varygą, juk opozicija neleis kilti jo reitingams. Reikia chaoso, nepasitenkinimo, visuomenės pykčio.

Ilgai laukti nereikėjo. Po kelių dienų, kovo 23 d., Tėvynės sąjungos–Lietuvos krikščionių demokratų partijos pirmininkas Gabrielius Landsbergis sukviė opozicinių partijų atstovus į spaudos konferenciją, kurios pagrindinė mintis – valdžia nesusitvarko su padėtimi ir yra praradusi pasitikėjimą (nors ką tik paskelbta apklausa rodo ką kita). Todėl esą reikia pakeisti Valstybės ekstremalių situacijų centro vadovą. Po valandėlės viešai pasirodė toks pat Lietuvos medikų sąjūdžio reikalavimas Čia – sutapimas? Lengva kritikuoti tuos, kurie dirba sunkų darbą ir savaitgaliais, ir naktimis.

Žiūrėkime į dar platesnį kontekstą. Žiniasklaidoje labiausiai apie koronavirusą kalbinamas gydytojas prof. Vytautas Kasiu-

levičius, Vilniaus universiteto dėstytojas ir šeimos gydytojas, nėra nei virusologas, nei epidemiologas. Prisiminkime, kaip šis gydytojas Lietuvoje išgarsėjo. Juk jis – Lietuvos medikų sąjūdžio iniciatorius, kuris rengė medikų mitingus dar 2018 m. pradžioje.

Medikų sąjūdis, pareiškęs, kad reikia keisti A. Varygą, savo pareiškime taip pat reikalauja sugriežtinti karantino sąlygas, neva A. Varygos planas – per švelnus. O štai liberalas Vilniaus meras R. Šimašius, priešingai, reikalavo atšaukti nuo kovo 24 d. įvedamą grįžusiems iš kitų šalių karantiną savivaldybės numatomose patalpose. Pagrindinė konservatorių ir liberalų partnerė su „tulpių paštu“, Prezidentė Dalia Grybauskaitė A. Varygą prilygino asilui, kuris ne tik kad nepatempia koronaviruso plitimo krūvio, bet dar stabdo pažangą. Čia jau buvo peržengta bet kokia cinizmo riba.

Pažiūrėkime į tikrą padėtį kitose valstybėse. Palyginkime skaičius, kurie, spausdinant straipsnį, jau bus kiek pasikeitę. Bet tendencijos – akivaizdžios: Lietuvoje padėtis valdoma normaliai, kiek tai įmanoma kitų šalių kontekste. Užsikrėtusių skaičius auga ir auga tiek Lietuvoje, tiek kitose šalyse, tik svarbu, kokia sparta, lyginant su kitomis šalimis. Reikėtų žiūrėti santykinį dydį, kiek užsikrėtusių tenka tūkstančiui gyventojų. Keli pavyzdžiai: Šveicarijoje (per 8 mln.

gyventojų) – 8 800 užsikrėtusių, Kipre (per milijoną gyventojų) – 116 užsikrėtusių, Maltoje (apie 500 tūkst. gyventojų) – 106 užsikrėtę. Estijoje (milijonas 300 tūkst. gyventojų) nustatyta 350 užsikrėtusių, Latvijoje užsikrėtusių yra panašiai kaip ir Lietuvoje, nors Lietuvoje gyventojų – apie 2 mln. 800 tūkst. Taigi pirmiausia būkime objektyvūs ir neskatinkime nereikalingo susipriešinimo.

Kol kas 95–96 proc. užsikrėtusių koronavirusu (kovo 24 d. duomenimis) yra įvežtiniai, kita dalis atsekama pagal užsikrėtimą nuo parvykusių iš užsienio grandinė. Tad susitelkime, kad užkratas būtų kontroliuojamas.

Bet dar tolimesnis klausimas, kada rimtai pradėsime mažinti lėtinių neinfekcinių (neužkrečiamų) ligų skaičių, kuris Lietuvoje nuolat yra labai aukštas. Tik su juo mes esame apsipratę. **Nuo rūkymo, besaikio alkoholio vartojimo, nesveikos mitybos (persivalgymo), fizinio aktyvumo trūkumo, neigiamo mąstymo ir pykčio kasmet miršta tūkstančiai**. Bet juk sakoma, kad vieno žmogaus mirtis yra tragedija, o tūkstančių – tik statistika. Ir šia koronaviruso nelaime politikai neturėtų ciniškai naudotis savo žinomumui parodyti. *Autorius yra Sveikatingumo metų iniciatorius. Šaltinis: www.alkas.lt, 2020 03 25*

VALSTYBĖS VIZIJOS RAIDA

Šių metų rugsėjo 18–19 d. Šiaulių universiteto bibliotekoje (Vytauto g. 84, 205 aud.) vyks 13-oji Jono Prano Aleksos tarptautinė mokslinė konferencija „Valstybės vizijos raida XXI amžiuje: tautinis ir tarptautinis kontekstas“. Konferenciją organizuoja Lietuvos mokslininkų sąjungos institutas ir Šiaulių universiteto Regionų plėtros institutas. Konferencijos mokslinio komiteto pirmininkas – dr. Jonas Jasaitis (el. paštas mokslolietuva@gmail.com, tel. (8 699) 68 947).

Registracija į konferenciją, nurodant pranešimo temą ir autorius, vyks iki 2020 m. rugsėjo 11 d. el. paštu teodoras.tamosiunas@gmail.com; mokslolietuva@gmail.com.

Dalyvavimas konferencijoje – nemokamas. Priimami straipsniai mokslinio darbų leidiniui „Socialiniai tyrimai“. Organizacinę informaciją teikia Regionų plėtros instituto prof. Teodoras Tamošiūnas el. paštu arba tel. (8 620) 49 717.

VIRUSAI IR KARANTINAS

Sakoma, kad, kai Dievas baudžia, pirmiausia atima protą. Išsiaiškinkime, ką norime pasiekti „koronės karantinu“? Tikriausiai nepulsime priešgyniauti, kad svarbiausia – suvaldyti užkratą ir padaryti visuomenę stipresnę, kad ateityje ji būtų atspari įvairių virusų (tarp jų ir dvasinių) poveikiui. Todėl galvokime ne tik apie draudimus ir baudas. Nekabinėkime lapelių prie stadionų ar parkų, informuojančių, ko negalima daryti parduotuvėse, nes žmonės ten atėjo ne pirkti ir ne tam, kad čia užsikrėstų.

Dar ankstyvais rytais vaikstantys į stadionus mankštintis nėra viruso platintojai. Jie gerai žino, kaip laikytis sveikatos gyvensenos. Tačiau mūsų Sveikatos apsaugos ministerija tebėra ligonių gydymo „kontora“, o ne visu-

Skelbimas prie stadiono, kaip elgtis prekybos centre. J. Jasaitis nuotr.

menės sveikatos saugotoja. Klerkai nesuvokia, kad karantino laikotarpį galima išnaudoti sveikos gyvensenos diegimui, o ne baimės ir sumaišties sklaidimui. „STOP“ juostos yra skirtos aptverti nusikaltimo vietą, o ne reikalauti, kad gyventojai nesimankštintų.

Niekas nesiginčija, kad užsikrėtusius reikia gydyti pagal visas infekcinių ligų gydymo procedūras. Bet nė kiek ne mažiau svarbu, kad gautume teigiamų emocijų. Yra daugybė ligų, kurioms būtinos ne karantino (uždarymo), o visai kitokios procedūros. Nėra blogesnio dalyko už nieko neveikimą. Galų gale prisiminkime, kodėl šis virusas taip išplito. Išgelbės ne piliulės, draudimai ir bausmės. Aiškinkite žmogui, ką jis gali daryti dabar, o ne tik, ko negali. J. Jasaitis

Nemokšiško viršūnė: STOP juostomis apjuosti progimnazijos stadiono varteliai

„Koronės karantino“ tautosaka

Dėl paskelbtos koronaviruso pandemijos 2020 metai perkeliama į 2021-uosius.

Trečią kartą šią savaitę eisiu pirkti maisto dviem savaitėms.

Mano bendradarbis atėjo į svarbų susitikimą, užsidėjęs apsauginę kaukę. Visi nuo jo persėdome kuo toliau. Tik dabar supratau, kokių principu ši kaukė veikia.

Jeigu Vyriausybė uždarys visus grožio salonus, net mokyklų stadionus, netrukus pamatysime vaizdus, baisnesius už koronavirusą.

Kodėl iš parduotuvinių lentynų šluote šluojamas tualetinis popierius? Todėl, kad vienas nusičiaudėjęs šimtus kitų iš baimės priverčia prikrauti į kelnes.

Atėjo baisūs laikai. Žmonėms tenka plauti rankas, namuose gamintis maistą ir net bendrauti su savo vaikais. Taip galima ir iki knygų skaitymo nusiristi. *Surinko dr. L. P.*

Koronaviruso kiaušinių dizainas

PAPILDYMAS

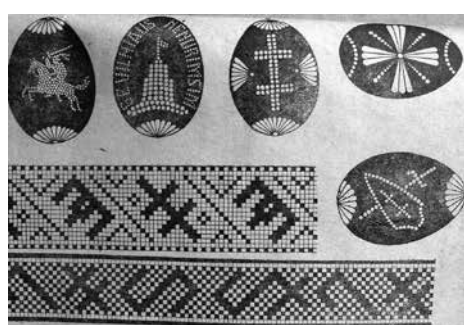
„Mokslo Lietuvos“ 6 (649) numeryje paskelbus akad. Algirdo Motuzo straipsnį „Profesoriaus Antano Stancevičiaus mokslinė mokykla“, buvo gautas autoriaus prašymas jį

papildyti žinute, kad dr. I. Kavoliūnaitė buvo disertantės B. Melamed antroji vadovė kartu su prof. habil. dr. J. Monstvilaite.

Velykų prasmė

Dr. Raimundas Kaminskas

Tegul Prisikėlimo šventė atneša žinią, kad mes galime pakeisti savo ir bendruomenės gyvenimą, gerbdami žmogų, šeimą ir Tėvynę. Tegul šventėje ir kasdienybėje mus lydi kilnūs idealai ir prasmingi darbai.

Sąjūdių linkėjimai iš Kauno

Padėkime „Mokslo Lietuvai“

Kiek tik įmanoma, platinkime „Mokslo Lietuvą“, skatinkime prenumeruoti. Tik skaitytojais dar gali padėti išgyventi, nes visus mūsų planus gauti papildomą paramą nubraukė „koronės karantinas“.

Elektroninis variantas (PDG) kainuoja tik 10 eurų metams, o spausdinto kaina nesiekia net 18 eurų. Kas mėnesį išeina 2 numeriai. Kiekviename – naujausios žinios

iš Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Seimo, Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos mokslininkų sąjungos, naujausių knygų apžvalgos, mokslo naujienos ir renginiai, pasakojimai apie neeilines asmenybes.

Tai vienintelė dar likusi akademinės bendruomenės bendradarbiavimo priemonė. *Lietuvos mokslininkų sąjunga*

TAUTOS ISTORIJOS PUSLAPIAI

Martyno Mažvydo „Katekizmas“

Nijolė Bulotaitė

Ar žinote, kad „Katekizmas“ yra pačiame Lietuvos nacionalinio „Pasaulio atminties“ registro sąrašo viršuje? Pasaulyje žinomi tik du šios knygos egzemplioriai. Vienas jų saugomas Vilniaus universiteto, kitas – Torunės (Lenkija) universiteto bibliotekoje. Buvo išspausdinta apie 200 šios knygos egzempliorių. Vilniaus universiteto bibliotekos egzempliorius buvo gautas mainais iš Odesos (Ukraina) M. Gorkio mokslinės bibliotekos 1957 m.

Mažvydo „Katekizme“ užfiksuota senoji lietuvių kalba dėl savo archaiškumo itin reikšminga indoeuropėistikos tyrinėjimams ir lyginamajai kalbotyrai. Pats knygos lietuvių kalba išleidimas padarė didžiulį postūmį tolesniam bendrinės lietuvių kalbos populiarinimui, jos raidai ir išlikimui.

Pirmosios lietuviškos knygos autorius ir

parengėjas nepažymėtas, nors nuo XVI a. ši knyga laikoma M. Mažvydo darbu. Abejones išskleidė lenkų kalbininkas J. Safarevičius (*Safarewicz*), kuris 1938 m. „Katekizmo“ lietuviškoje prakalboje išaiškino akrostichą, įamžinantį M. Mažvydo vardą. Skaitant prakalbos eilučių pirmąsias raides nuo trečios iki devynioliktos eilutės, išryškėja lotyniška vardo forma MARTJNVVS MASVJDJVS.

Vilniaus universiteto bibliotekoje saugomas ir Martyno Mažvydo autografas, pripažintas nacionalinės vertės objektu ir įtrauktas į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ registrą. Tai vienintelis Lietuvoje žinomas pirmosios knygos lietuvių kalba autoriaus Martyno Mažvydo ranka rašytas tekstas, kuriuo nurodomas knygos savininkas. Manoma, kad šią 1524 m. leistą knygą jis įsigijo studijuodamas Karaliaučiaus universitete. *Šaltinis: VU bibliotekos naujienos, 2020-04-01*

ŽODŽIAI Į SIELĄ

Aš užmigau vienokiame pasaulyje, o atsibudau kitame. Disnėjus staiga nustojo būti pasakiškas. Paryžius – jau nebe romantiškas miestas, Niujorkas – jau nebe svarbiausias didmiestis, Didžioji Kinijos siena – jau nebe tvirtovė, Meka – tuščia. Apsikabinimai ir bučiniai tapo ginklais, o nelankydami tėvų ir draugų pajutome, kaip smarkiai juos mylime. Tu staiga supratai, kad valdžia, pinigai ir grožis nieko nereiškia ir jie

nesugebės tau duoti taip reikiamo deguonies. O Žemė ir toliau gyvena, ir tampa vis gražesnė. Ji tik uždarė mus, žmones, narveliuose. Galima pajusti, kaip ji primena:

Jūsų čia gali ir visiškai nebūti. Oras, žemė, vanduo ir dangus puikiausiai apsieina ir be jūsų. Ir kai pagaliau jūs galėsite išeiti iš savo narvų, visiems laikams atminkite: jūs čia tik SVEČIAI, bet ne ŠEIMININKAI.

IN MEMORIAM

ELENA STANKŪNIENĖ (1922–2020)

Velionės Elenos nuotrauka (jaunystėje)

*Išėjo... Amžinybės taku.
Netektis. O gal žvaigždė?
Lemtis. O gal gyvenimas?
Liko atminimas, šventas, brangus.*

Eidama 98-uosius metus, Anapilin iškeliavo docentė Elena Stankūnienė. Lietuvos geografų ir edukologijos universiteto alumnų bendruomenės neteko iškilios mokslininkės. Šių metų balandžio 8 d. jos gyvybė užgeso Klaipėdos ligoninėje. Kaip informavo Lietuvos geografų draugija, jos mirtis bus priskirta prie COVID-19 aukų.

Elena Stankūnienė gimė Alytaus rajono Praniūnų kaime. 1947 m. baigusi studijas Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute, liko dirbti asistente Geografijos katedroje. Nuo 1953 m. – vyresniąja dėstytoja. 1979 m. apgynė mokslų daktaro disertaciją, nuo 1981 m. dirbo docente. Skaitė fizinės geografijos, dirvožemio geografijos, žemynų fizinės geografijos ir kitus kursus, vadovavo pedagoginei praktikai, kursiniams ir diplominiams darbams. Mokslinio darbo kryptys – demografija ir gyventojų geografija. Šiais klausimais viena ir su kitais autoriais parašė 40 dar-

Pagerbiami ilgamečiai katedros dėstytojai: J. Petrusis, E. Stankūnienė, P. Balionis

bų, parengė žemynų fizinės geografijos programą.

Reiškiamame nuoširdžią užuojautą velionės artimiesiems, buvusiems kolegoms, bendradarbiams, studentams ir visiems ją

pažinojusiems. Tebus lengva jai ilsėtis lietuviškoje žemelėje.

*Su liūdesiu ir pagarba,
Lietuvos edukologijos universiteto
alumnų draugijos bendruomenė*

D. Banionytės susitikime Kauno Ratušėje (2010 m.)

Užuojauta

Mirus Lietuvos patriotei Danutei Banionytei-Lankaitienei (1922–2020), sunkią netekties valandą reiškiamame nuoširdžią užuojautą šeimos nariams ir artimiesiems. Tegul Danutės pilietiškumo, patriotiškumo, tautiškumo idėjos ir darbai visada išlieka mūsų atmintyje. *Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga, Lietuvos sąjūdis ir Kovo 11-osios g. bendrija*

Danutė ir Vladas Lankaičiai. Šeimos archyvo nuotrauka

Danutė Banionytė-Lankaitienė

PLANUOJAMI MOKSLO RENGINIAI

Lietuvos sociologų draugijos konferencija

Inga Gaižauskaitė

2020 m. lapkričio 27 d. planuojama XII Lietuvos sociologų draugijos konferencija „Sociologija ir gerovės valstybė šiuo-

laikinėje Lietuvoje“, skirta Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 30-mečiui. 2020 m. gegužės 1 d. skelbsime kvietimą teikti pranešimų tezes. Daugiau apie planuojamą konferenciją rasite tinklalapyje. Konferencijos vieta – Lietuvos

mokslų akademija (Gedimino pr. 3, Vilnius). Konferencijos organizatoriai: Lietuvos socialinių tyrimų centras, Lietuvos sociologų draugija, Lietuvos mokslų akademijos Humanitarinių ir socialinių mokslų skyrius.

Tikimės, kad konferencija įvyks, kaip numatyta, ir turėsime galimybę mūsų kasmetiniam pasibuvimui kartu. *Parengta pagal Lietuvos sociologų draugijos pranešimą. Žr. <http://www.sociology.lt>*

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2020 m. skyrė 8 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vyginas Gontis, Vilma Gudelytė-Abarienė, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Valė Macijauskienė, Milena Medineckienė, Andrius Pukas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė.

Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius

El. paštas mokslolietuva@gmail.com

Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt

Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191

Leidžia

UAB „Mokslininkų laikraštis“

SL Nr. 169

Spausdino

UAB „Petro ofsetas“

Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius

Tiražas 500 egz.